

A

2993

III

2

1974

P.M.-né!

MAGYAR TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
BIBLIOTHECA ACADEMIAE
SCIENTIARUM HUNGARICAE,
BUDAPEST, KELETI KÖNYVTÁR
BIBLIOTHECA ORIENTALIS
COLL. KAUFMANN, B

WEISZ Miksa
Néhai dr. Kaufmann Dávid tanár könyvtárának héber
kéziratai és könyvei. Összeáll. és ismerteti --.
Budapest, 1906. Alkalay ny. Pozsony. 199,80 p. 23 cm.

814

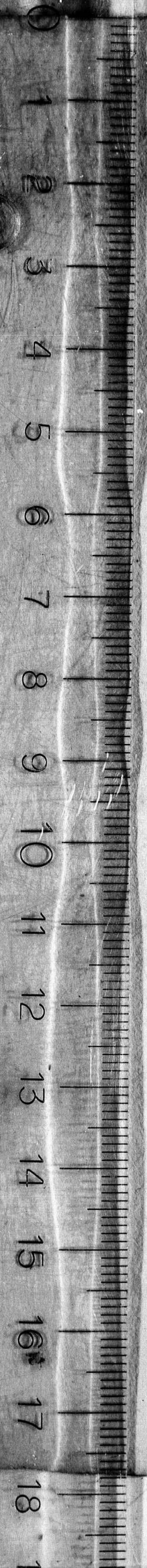

עמי עשו : זה השלחן אשר לפני ה'

בן אדם מדרכ מארבע   כך נא ולהם להמי ושבע :
הסכת ושבע חיים אבן   בס תתבונן אהל תקבע :
לא יהקוד בס רק איש ידע   לשוט לא סכל פן יטבע :
כשתר איך יבקע   מספר שלחן של ארבע :

הנוטה

בדוק שמים : דוקע הארץ על המים • הוא הון כל יצור • מודיע
לשגשג ראשים • תחתיים שנים ושלישים • המדור העליון משרתו
הקדוים לו : כדבריו שרפי אפניו וארצו : מוז כבודו ניהוים לצבאותיהם : משפיע אורו
בהלו גור עליהם • חמורו חתיכון אפודת השמים • אגודת אשומים : גשמים עצומי מקיפי
ומוקפים • ואל מניעם עיני שכלם צופים • כוונם יתק לחם • מנופת צופים • ספר סיבובם
לסיבתם נכספים • עמודים תלויים בודע חכמתו ומנערותו דופפים • והמדור התחתון היא
הנקודה • בעלי שיעור זמרה : לא סוזמינו במזונם : כהשנתם בראות פני קונם • מוזנינו לחם
ער לחם דמעה : ועל יהי עמל וזיעה • ביבן סוד המלך על אבינו הראשון : כהטא עם בעל
הלשן : השיאיים כלכר בהרבו : נגוד עליו שיאכל בזעת אפרו לחם : וישח אדם וישפל אנוש
וילך שוחח • נתחלף לו נוע בסקים עונ • ועמל במקום מנוח • נסדרה חכמתו : נתמעט
קומתו : ונרם לו הלשה תחת כח : ותחת חטה חוח • תחת חיי עולם מות • ותחת אור צלמור
ובכל זה יפה כח העליונים : והודע כח התחתונים : כי העליונים בלי יגיעה כוזנים • והתחתונים
בהקפה מוניהם כיסורים ומעונים : נתן בעליונים במחמים חיים נצחיים להור דורים •
ולתחתונים חיים קצרים • ימיהם קלו בנירץ • והוא הנמשל הנמרץ : אשר הביא דול על זה
בכראשית רבא ותארץ היתה תורה וכוהו משל למלך שקנה שני עבדי שניהם באני אחד שניה
בטימי אחד על אחד גור שיהא נהן כטימי ועל אחד גור שיהא יגע ואכל ישב לו תורה וכוהו
אמר שנינו בטימי אחד ושנינו באני אחד • זה נהן כטימי ואני אם אני יגע אני אוכל אתמח
כך ישבה הארץ תורה וכוהא : מלת טמון פירו אצר • ושני עבדים הם השמים והארץ
וכעבין שכתוב קומה שמים וארץ ואני אחד וטימי אחד כלומר בשעד אחד ובסך אחד : והוא
משל על חומר אחד • ודעת המודיש הזה כי שניהם נכדאו מחומר אחד ובן דרשו עוד במקום
אחר העליונים והתחתונים נכדאו כבת אחת • העליונים כוזנים מוז שכינה : והתחתונים אם
אנם יועים אינם אכלי : אם בן הרי טאמת במקום טמון שהוא אצרו של מלך זה השכינה
ועוד אמרו העליונים חיים והתחתונים כמים לכך היתה הארץ תורה וכוהו • ונסתר
האמר הכרמות ביהעולם הוא שקששו במצותיו ואנו כדרכים למלך העולם
וכן תפנא כשדת חם ה' מלך העולם ועוד : והתעורר כלשון ה' ימלך לעולם ובמלת עולם
ובמלת תעד והלשון ככרמות ססוד ומתוקן • אך אצל בעלי הפשט הוא בלתי מסודר שגראת
שהיה לו לומר אשר קרשתו רעותו אמר במשנתו יש בו כמות הראיות כי מה שאנו מברכין

ברוך אתה ואחרי כן אנו אומרים אשר קדשנו כדו לקבוע בלב שהקבה נלה ונכתר נלה מצד
דרכו ופעולותיו ונסתר מצד עצמותו : ועל כן תמצא כששאל משה על ידיעת ה' יתברך מצד
דרכיו ואמר לו הודיעני נא את דרכיך השיב לו ואמ' אני אעביר כל טובי על פניך אבל כששאל
לו על ידיעתו ואמר הראיני נא את כבודך השיב לו ה' יתברך לא תוכל לראות פני ביאר
לו בשני דרכים אילו כי הוא נלה ואיפשר לו להשיגו מצד דרכיו ופעולותיו והוא נסתר מצד
עצמותו אין כח בו להשיגו וכן בכאן בשאנו אומרים ברוך אתה יש לכונן בו כי הוא יתברך נלה
מצד פעולותיו וכשאנו חוזרים ומדברים בנסתרו ואמרי אשר קדשנו וצונו יש לכונן בזה שהוא
נסתר ונעל מן ההשגה : וההמשל על זה השמש שהוא אחד משמשיו שאפשר לו לאדם
שישיגנו מצד פעולותיו שבעולם השפל במין המדבר והחי והצומח ומצד אורו וחוכמו ואם בא
להגיעו מצד עיגולו יכה מאור עיניו : ובעבור כי העליונים חלקם הבורא בנעימים בהיותם
בצחיים קיימים עומדים לפניו כל הימים והארץ באיכות בדיעה מסתכלת מתבוננת : ולרוע
חלקה היתה מתאוננת : על זה היתה תורה כי זה בחלק האנושי : ממאסר עונו לא יצא חפשי
: המעט לנו העון ההוא אשר לא הטהרנו ממנו ולא נטהר עד בא מלאך הברית מצדף ומטהר
: וארץ אשר אנחנו מבקשים : משיח קדש קדשים : גם בני אדם גם כלי איש בעון כלנו
נכתבנו ונפשינו דיה : אומתינו לשאר אומה שוה : כמונו במדתם תחת פתקה של חות
אמנם אנחנו מובדלים : בדת שעשועים : מן העמים התועים : הפושעים והמורדים :
כי מצאנו צדיקו בארץ מרבר ארץ נשמנת : שם ערך לפנינו שלחן נגד האומות
: וכן אמר דוד עליו השלום תערוך לפני שלחן נגד צורתי : שם לרוב חסדו וטובות עלינו
גמל שם הפליא חלקינו בלחם חוקינו לחם משמי : שם הראנו באהבה רבה : מעין העול הבא
: ששם ניזונים בלי עמל גדודי מלאכיו צורות פליאות : חצובי להבות : ואשיות נוראות :
מנועם ה' צבאות ומה נעים גודל זרע הקדש אשר לבס כמדבר נכחן : עלה כקטורת טוב ריחן
: להודות לה ולברך על השלחן : וכענין שכתוב בקר תשבנו לחם וידעתם כי אני ה' להיכם
: ואף גם זאת בהיותנו בארץ איבינו : בסבלות עלון ומנחת : נפנינו יבשה ושפלה : וגפנס
גפן סודרת פודחת : אין לנו מזבח ודוקח מרקחת : תורת ה' תמימה אתנו להציל נפשנו
משחת : מצוינים אנו כמצות מילה נציצית ותגלת : גם במזוננו על שלחנו : נכיר ונזכיר
את כבוד גודלו : בדרך למי שאכלנו משלו : **לא כן** הרשעים נחלתן אשר לא נפתח
שלחנם לפניהם לפח : משכמי בבק אכלו לחם : את ה' לא קראו ולבם ועיניהם אל
מעדיהם וראשם אל על לא ישאו כהם משפט העמים כי גוי אובד עצות חמה : עם נבל וסכל
לא כאלה חלק יעקב כי הוא יברך הזבח ואחר יאכל פרוץ קדש עד יעשה הלולים לה' : ישיב ידו
אחור וימינו עד ישיב הברכה אל הניכל לפני והיה זה מדרגי החכמה ליישר לב האדם בנתיב
אור נהותיו : שלא לנטות מעבודת אלהו כדו שלא ימשוך ריבוי התענוגים את טבענו מהמשך
אחריו ולא ידחנו יצרנו מעבוד יצרנו ומלשקוד על דלתות שערינו כי עד שהאדם על שלחנו
במסיבו והוא יתענג שם אכל ושותה בו : הלא זה סיבה ליצא מן הכח הערום שיתגאה טבעו
ולבנו ירום כי מתוך שיאכל ישבע : וכאשר ישבע ירשע : וכל מוסר יפרע : מטעמו יחזיק
ביד חושיו : ימשיכום כחבלי השוא : לא יברזל בין קדש לחול ובין זול ליקר : ישרתה וישבח
מה שהוא עיקר וכן הנביא הושע בן בארי יצוה : בהיות עם ישראל יתוכח שבעו וירם לבם על
כן שכחוני וכן כתיב פן תאכל ושבעת וגו' וכתיב בתורה ובקרך וצאנך ירביין וכסף וזהב ירבה
לך וכל אשר לך ירבה ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך

ומן הידועים רוב בני אדם לבס ישן ונרדם : איכלים על הדם : שופכים דם עצמם
כבקר יאכל תבן אוכלים לחם : נפשותיה בוקות ומבולקות : מלאות מין התאוה
ומן השכל ריקות : סר סכאם בהיותם ברדיפת הכוחשות חזקות : ומדרך האמת רחוקות רחן
עתה רבים העובדים חושיהם למלאת רצונם : הבאים לחקור כמסך להנאת גרונם : וכמה
בועטו בני עליה לקיים גופם לכבוד קונם יש כמה שזנה ופתי ואיש תהמוכות נהנה ואינו מברך
ומתירשל בכרכות יש כמה שכליהם טוב העולם לתוך כליהם הורק : אור שלשתן יוצץ כבורק
ישכרו העקר באכלם על שלחנם וכי ישתו במזרק : ויחיד הירא יתענג עליהם בארוחת ירק :
ומפני כי ראיתי כן נשאני לבי אני העלוב נבזה תולעת : אסקופה דרוסה ונבער מכל דעת :
לכתוב מה בקצרה ספר : ולכלול בו אמרי שפר : להיותו מזומן ביד כל אדם על שלחנו כי
אשיבהו לימים : והיה עמו כל הימים וקרא בו כל ימי שיתחייב במזונו : ואם בעל האוכל יזכה
ל המשיך יצרו בדרך ספרי זה : ועל פי דברו מבטח לו להיות במדרגת החסידים השלמים
במדותיהם : הלוחמים מלחמות ה' ונגדו כל תאותיהם : ובעבור כי
עינינו השלחן וחייביו שפתי תבע קראתי שם הספר הזה **שלחן של ארבע**
וזה לכמה טעמים הראשון כי המזון שבשלחן סבה לקיים
המורכב מארבע יסודות שאם יתחסר או יגבר אחד על חבירו מיד יחלה האדם ולא יוכל לאכול
ולשתות ולא לעבוד את עבודת השם יתברך : כי הלב יבהל והמחשבה תתועת בהתהפך מזון
השווית האברים שהם כלי הנפש ואין לנפש פעולה מכל עדי כליה ואם כן השלחן קיום של ד'
יסודות : והם המעמידים את הגוף כענין דכתיב בטבעית שהיו מעמידים השלחן : מפני
שנצטוונו להתקדש על השלחן בארבע קדושות והוא שדרשו רבותינו זל והתקדשתם והייתם
דושים כי קדוש אני : והתקדשתם אל מים ראשונים והייתם קדושים לו מים אחרונים
כי קדוש זה שמן ערב אני ה' זה ברכה : וארבעה ברכות קדושות לו השתים הם לטהרת הגוף
והשתים הם לטהרת הנפש כי כשהנפש נהנית מן הריח הטוב או השמח ותתרחב ותהיה ראויה
לברך השם יתברך : והשלישי מפני שהספר הזה חלקתיו לארבעה שערים : והרביעי כנגד
הארבע ברכות שבברכת המזון שלשה מהם מן התורה והרביעית מדברי סופרים : והחמישית
מפני שהשלחן השלם לפני ה' והמעלה העליונה שהנפש ניזונת בה הוא שלחן של ארבע דהם
ארבע מעלות העליונות שכנגד ארבע חיות המרכבה בעליונים לארבע רוהות העולם וארבע
יסודות בתחתוני בעולם השפל ואותם ארבע מעלות היא הכעורה השכלית הנקראת חיי העול
הבא : ורבותינו זל קראו את שמה פתורא דתלת כרעי וכדאית במסכת הענית ומה שלא אמ'
פתורא דארבע כרעי כי היית כוונתם אל השלשה האבות ועל כן אברו דתלת כרעי והכתירו
הרביעי כמו שהסתיר יחיקאל עליו השלום בקום פני הנשר כמו שכתוב בפני נשר לארבעתן
ולא הזכיר איה מעמדו : מזה למדו רבותינו זל להסתירו ממה שאמרו בכתם האבות הן
הם המרכבה ואמרו אין קודין אבות אלא לשלשה וידוע שאין מרכבה פחותה מארבע ומטעם זה
היה אמר אחד קדוש מדבר בתפילה כדי להזכיר המרכבה כולה בשלימות ועל כן אני קורא
ספר זה שלחן של ארבע על שם המעלה ההיא ששם התהברות הנפש והיא נזנת ומתענגת שם
בחדרים מיוחדים כפי מעלתם כי הוא השלחן השלם צדיק השלים מרכבה שלימה של ארבע
ששם נגזרות נפשות האבות כי כן כנגד המעלה ההיא נקראת מקום גניזת הכלים קרית הארבע
היא חברון : ובהיות האדם איכל ושותה על שלחנו לשובע נפשו לקיום גופו בד' יסודות
והיה מחשבתו משוטטת למעלה בשלחן הטהור אשר לפני ה' הם ארבע מעלות המחוּפפות ע

ואת המזבח הזהב כל אמת ואמת לפי מעלת אין ספק לאדם שכל פעולותיו הנפניות נחשבות לשכליות והוא נחשב מבני עלייה ונפשו צרורה בצדור החיים נצבה גם בחייו ראי כל העולם שיבא בשבילו ובמו שדרשו רבותי ז"ל כי זה כל האדם לא נברא אלא לצוות לזה **ואלה** הם הארבעה שערים שהכפר נחלק בהם **השער הראשון** בביאר הכרובים המתייבט על האדם לברך על חיוב השלחן **השער השני** בביאר איכות האכילה מה שהיא ושיהיה כן בה האדם אל התכלית הראוי המבוקש ממנו **השער השלישי** בביאר המוסר והדרך ארץ שיהיה האדם להתנהג בו על השלחן **השער הרביעי** בביאר הסעודה המתוקנת לצדיקי לעתיד לבוא

השער הראשון
באיכות הברכות המחייבות על האדם לברך על השלחן ושאר חיובי השלחן :

ברכות השלחן שמנה ואלו הן נטילת ידים והמוציא וארבע ברכות של ברכת המזון ועל היין לפניו ול אחריו הרי שמנה ברכות ושע שמנה אלה שהשלחן שקול למזבח מה מזבח בכפר אף שלחן מכפר שהרי הלחם שעל השלחן כשהוא מאכל שם עניי הרי הוא כקרוב על המזבח וכשם שהיה במזבח הקטורת שהוא מכפר יותר משאר קרבנות שעל המזבח מנחשת שמנה מיני בשמים ד' בשמן המשחה מר וקנמן וקדה וקנה וארבע בקטורת המפורשים בכתוב ננף רשתלת וחלבנה ולבונה כן נצטוונו לנגרם לברך על השלחן שמנה ברכות ורוב בני אדם אינם מתכוונים ואינם שמים על לב העניין הזה : וצריך אדם להתקדש על שלחן כסעודתו בשמנה ברכות או שהם כנגד שמנה מיני בשמים המפורשים בתורה שהיו במקדש כדי לקיים המצות על תכונתם ולכוין בברכות ולעמוד על יסודותם : **ראשונה** על נטילת ידים ותקנו רבותינו ז"ל ברכה זו לשון נטילה שהיא הגבהה מתרגמין ותשאני ונטלתי וכתוב ונטלם ונשאם שצריך הוא שיגביה ידיו למעלה ונוד שיכלול בנטילה ידים שיהיו כהם להתקדש מן העשר כדי שיגביה ידיו למעלה ומכוין לפתוח מן המקור העליון וממשיך ומוריד שפע למטה וזה שכתוב ואשא כפי אל בצותיך אשר אהבתי למדך הבתוב הזה כי יש בקצת מצות חקיקה וציוור למעלה עד שיצטרך האדם בעשותם למטה שישא כפיו אליהם למעלה וגם בכואו על השלחן בנשתו לעת האכל ראי שיטול ויגביה ידיו בנטילתו ושיתכוון אל העשר בנטילת ידיו קודם שיאכל וכן לאחר שיאכל במים אחרונים וזה כעניין שכתו שא יריכם קדש וברכו את ה' וכן בעשרה היברים שהצריכו לחום של ברכה ממנה הויתקן כל זה לרמוז שאין תכלית כוננתו על שלחנו אלא שיקיים נופו ויכול לעמוד השם הנכבד והנורא עד שתזכה נפשו ותעמוד בתוך העשר והיה האור הבהיר מזונה ושיתופף עליה : ותדע באמת כי אל כונה זו בעשה תכנית הגוף ביצירתו עשר אצבעות ידיו בהגביהו אותם למעלה וכן עשר אצבעות רגליו למטה ונשאר נופו באמצע בין עשר לעשר : **ומטעם** זה תמצא כתו בקדוש ידים ורגלים שאמר הכתוב ורחצו אהרן ובניו ממנו את ורחיצה זו תרגם איתא אנקלוס בלשון קדוש בשאר מקומות שכתוב ורחצו תרגם ויסחון וכאן תרגו ויקדשון לבאר שחכהן כשהיה מקדש ידיו ורגליו ורו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית היה מכנין אל העשר ומתקדש בקדושתו וממשיך הברכה סברכתו ועל הכונה הזאת היה הכהן מקדש ידיו ורגליו מן הכפר בגשתו אל המזבח וכן השלחן קרא סוכה : ומטעם זה החמירו במולול בנטילת ידים בענשו ואסרו כל המולול בנטילת ידם כאלו נעקר סן העולם : והחמירו להיות בזה רמו לדבר שכל העולם תלוי עליו

ראיה לזה ברכת כהנים בנשיאת כפים : ונתבאר בזה כי לפי גודל המצות בכונה הער ליהוה הו גודל עונש המולול בה : וזה דומה לעניין אמן כי כשם שחזנו אמן שכר גודל כך המולול בו עונשו גדול כפול : הוא שאם במדרש כל הזהיר לענות אמן בעולם הזה וכה עונה ויזול הבא : ועל זה אמר חזק עליו השלום בדרך הלעולם אמן ואמן אמן בעולם הזה ואמן לעולם הבא שכל העונה אמן וכה לשני עולמות העולם הזה והעולם הבא : **ובמקדש** שהיה השם נזכר ככתבו לא היו עונים אמן אלא בנבולין שאינן רשאים

להזכיר השם ככתבו מזכירין אמן במקום השם כי יש רמו במלת אמן לאתיות השם ולכך גודל העונה אמן מן המצות בכינוי והמולול באמן ענשו כפול בניהגם במדור הנקרא ארץ עיפתה שהוא שאל תחתית ועל זה אמר הנביא על המולולין לענות אמן אתי עזבו מקור פים חיים שכל העונה אמן באתיותיו פותח המקור וממשיך שפע הברכה ולכך הזכיר במולולין בו לחצוב להם כודות נשברי כלומר שם נענשי בעונש כפול מדרגה אחר מדרגה אם כן הא למדת גודל העונש לפי השכר הגדול : **והנה** תקף שנטל וניגב את ידיו ראי לו שיאכל וכן אמרו רבותינו ז"ל תקף לנטילה אכילה : נטילת ידים אף על פי שאינה כפירוש כן התורה כמנוה חכמים לפסוק מן התורה דכתיב וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים אמר ר' אלעזר בן עזריה מכאן לנטילת ידים מן התורה סמכו חכמי נטילת ידים בין לתרומה בין לחולין עד הפרק והוא מקום שפיסת היד כלה וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטילת ידים : נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היס כולו ויש כפרשי דווק בשעת הדחק ויש סוברים אפילו שלא בשעת הדחק : הנוטל ידיו לא יאכל עד שיגוב שכל האוכל בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא שנאם ככה יאכל בני ישראל לחם טמא בנוים ומלת לחם נטילת ידים לחות מים : הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה שלא יצא המים חוץ לפרק ויחזור ויטמא הידים ויש הפרש בין מים ראשוני למים אחרונים בדברים הרבה והוא שמים ראשוני צריכים כח אדם שישפוך אחר מים עליהם או הוא עצמו ישפוך ידו על ידו : מה שאין כן במים אחרונים שצריך הוא שישפוף ידיו כדי להעביר הזוהמא : מים ראשוני צריכים נגוב שהנוגב מעיקר הנטילה : אחרונים אין צריכים ניגוב : מים ראשוני צריכים שלא הא דבר חוצץ בהם כגון זפת ושעוה וטיט וכצק וצואה שעל צפרדיו : אחרונים אם יש בהם דבר חוצץ אין בכך כלום : מים ראשוני נטלים בין בכלי בין על גבי קרקע כלומר אין לחוש אם מפלי על גבי קרקע : אחרונים אין נטלים אלא על גבי כלי צריך שיפלו המים למטה בכלי ולא על גבי קרקע : מים ראשוני אם שפשוף בידו אחת צריך לחזור ולטול ידיו : אחרונים אין צריך : מים ראשוני יברך על נטילת ידים מה שאין כן במים אחרונים שמברך על רחיצת ידים : מים ראשוני צריכים הפסק ולא בבת אחת לא נוטל ומפסיק : אחרונים יכול הוא לשפוך בבת אחת : מים ראשוני דוקא מים ולא שאר משקים : אחרונים אפילו שאר משקים כגון יין וחלב שאינם אלא להעביר הזוהמא : מים ראשוני עד הכרק והוא מקום שפיסת היד כלה במקום שהיד וקנה של זרוע מחוברים שם : אחרונים אין צריך לא עד פיסת יד כרק שהאצבעות כלים ויש שהיו אמרים שזהו מקום שעור למים ראשוני מקום שהאצבעות כלי ושעור הפרק למים אחרונים עד פיצול האמצעי שבאצבעות לפי שמים אחרונים אינם אלא להעביר הזוהמא ומשם ואילך אין התבשיל טוע בהם : מים ראשוני צריכים כלי מדכתי בכיור ממנו לא שיעבירם ושישכשכם בתוך הנהר אחרונים מותר : מים ראשוני צריכי שיעור וזהו רביעית הלוג אחרונים אין צריכים שיעור : מים ראשוני מעיל

213

בהם תנאי : אחדני אין תנאי מעיל בהם והסימן בכל אלו בהפרש שיש בין מים ראשונים
ובין מים אחרונים **בהן חזן שעה מכפרת** כח אדם : הגבהה : ליגוב : חציצה :
ביטולין בין בכלי
על נטילת ידיים : הפסקה : מים דווקא : כלי : פרק : רביעית הלוג : תנאי : וידעתי כי יש
בהלכות נטילה פירוש רבים אשר לא כתבתי בנו מים שנפסלו משתיית בהמה הם המלוחים ומי
הנחתו שמדיח בהם ידיו ורגליו וכן נטלו שנים מדביעות אותן וכן ידו אח' בשטיפה וידו אחת
בנטילה ראשונה בנישון ידיו טהורות וכן אם מותר לקבל מים מן הגוי או מן הנדה לפי שיש
שכתבו שאין מקבלין מן הגוי רפי שצריכים שיצאו המים מכח הארץ **שנייה**
וכיוצא באלה רבות וקרא הרין בהלכות המוציא שאני עתיד להזכירם והוא הרין בשאר ברכות
שהנחתו ולא כתבתי שאם באתי לכתוב לפרטים יאריך הספר ואינו מכוין לדבר אלא בקצרה
מן תכבד העבודה לדואיה ויהיה יותר בפי כל שגורי הדברים ויבין המבין הפרטיים כתובם
שנייה המוציא לחם מן הארץ וברכה זו מדברי סופרי היא שאמר בקר' ומה כשהוא
שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן ועל אחת כמה וכמה : פי' כשהוא שבע
וכבר נהנה מקדשי שמים ממה שהיה אכור לו בהקדש קודם שיברך עתה כשהוא רעב
וכא' ליהנות מקדשי שמי' לא כל שכן שיש לו לברך קוד' שיאכל כדי שלא יתחייב קרבן מעילה
והיה לו לומר מן הארץ אלא לישנא דקרא נקט להוציא לחם מן הארץ : ואם תדקדק
בלשון לחם תמצא שביארו כמו מזון כמו עבד לחם רב שהרי אין הלחם יוצא מן הארץ אלא
התבואה שעושים ממנה לחם וכן תמצא כמו הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וידוע שלא ירד
לחם מן השמים אלא המן שממנו עושים לחם כעניין שכתוב ועשו אותו עוגות : ויש לבצוע
כשהוא בוצע שיאחו הכבר בשתי ידיו בעשר אצבעותיו משום חיוב מצוה וידדות הברכה וכן
תמצא בברכת המוציא עשר תיבות וכן בפסוק המצמיח הרים חציר **ומצינו**
עשר מצות שניתנו בתמאה לא תחרוש : ולא תחסום : תרוכה לכהן :
ומעשר ראשון ללוי : מעשר מן המעשר שניתן לוי לכהן ומעשר שני הנאכל בירושלם :
ומעשר עני' ולקט : ושכחה : ופיאה : ודע כי מלת המוציא כוללת לשעבר כגון המוציא
אתכם מארץ מצרים וכן לע זיד ורומז לאותו זמן שדרשו רבותינו ז"ל עתידין ישראל שתוציא
ארץ ישראל גלוסקאות וכלי מילת שנאמר יהי פיסת בר בארץ ואנו רומזים ברכת המוציא ומן
העתיד שיהיו מזונותיה בלי עמל ויגיעה ותוציא הארץ לחם ממש כמו הלחם הזה שאנו מברכין
עליו : וכן היה העולם נוח בזמנו של אדם לולי שנתקללה הארמה בחטאו שנא' ארוה
הארמה וגו' : ולעתיד בהתכפר החטא ישוב העולם להוותו ראשונה **וכשהוא**
בוצע גומר הברכה ואחר כך בוצע וזהו כבודו של מלך ולכך צריך להקדים
תחילה חפצים של מלך ואחר כך חפציו וכן כתיב ירא ה' בני ומלך : ומי שעשה כהפך שבוצע
קודם שיברך או קוד' שיגמר הברכה הרי זה נקרא רעבתן ועליו נאמר ובוצע בדרך ניאץ ה' כלום'
ואחר כך מברך ניאץ ה' : בעל הכית בוצע כדי שיבצע בעין יפה לפי שהכל שלו ואורח
מברך כדי שיברך הבעל הבית : הבוצע פושט ידו תחילה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי
שגדול ממנו בחכמה הרשאת בידו : וכשהוא בוצע מן הככר יש לו לבצוע מן העד שהוא
מכושל יותר כי זה מצוה מן המובחר להזכיר שם שמים עליו שכתוב במנחות תופיני ודרשו
דבותינו ז"ל שתהא אפייה נאה **בדרך** המוציא וכח בנתים קודם שיאכל חוזר ומברך
אם סח מעניין השלחן כמו שאמר טול כרוך או הביאו מלח או לפתן ואפילו
גביל לתורי אין צריך לחזור ולברך לפי שחייב אדם ליתן מזונות לכהנתו

ואחר כך אוכל שנאמר ונתתי עשב בשדרך לכהמתך ואחר כך ואכלת ושבעת : הילכך מענין
השלחן הוא ואינו חייב לחזור ולברך דאינו חשוב הפסק וחרי זה כשוחט מאה בהמות או עופות
שאם סח בין שחיטה כמו הביאו לי אחרים מענין השחיטה הוא ואין צריך לחזור ולברך דאינו
חשוב הפסק **אין** הבוצע רשאי למעום עד שיכלה אמן מפי העונים פי' מפי רוב העונים
שכל העונה אמן יותר מדאי א"גו אלא טועה : **ראין** הפסוקין רשאי למעום
עד שיטעום המברך : אבל ושכח ולא ברך המוציא חוזר ומברך : עד שלא גמר סעודתו אבל
אם גמר סעודתו אינו מברך דכיון דאירחי אירחי : **שלשית** בור' פרי הגפן ואין לומר שהפת
פוטרתו לפי שהיין גורם ברכה לעצמו וברכה זו היה ראוי : לומר בורא פר' העץ אך למעלת
היין הזכירו שם האילן שהוא הגפן ואלמלא שרצו להזכיר שם הגפן לחשיבות היין היה אפשר
להם לתקן בורא פרי הענבים כי הענבים עצמם הוא פרי הגפן היין הוא פרי היוצא מן הענבים
כמו שהשמן הוא פרי שיוצא מן הזיתים ולפיכך תיקנו לברך בפה אעפ"י שעל דרך האמת הענבי'
הם פרי הגפן אך נקרא המשקה הנסחט מן הענבי' פרי' כמו הענבי' עצמם : וזה מפני שהוא חשוב
יותר מן הענבי' כמו שהשמן חשוב יותר מן הזיתים ובעלי התוספות נשאו ונתנו בדבר זה והוכיחו
כי היין אינו נקרא פרי מדתן כמתני' במסכ' בכורות מראשי פרי האדם פרי אתה מביא לבכורין
ואי אתה מביא יין לבכורים ואם כן אין היין נקרא פרי : **אמנם** העלו בסוף דבריהם ואמרו
שהיין נקרא פרי מגודה שזה דפרי פרי מערלה דאמר במסכת ערלה אין סופגין
את הארבעים משום ערלה לא על היוצא מן הענבי' או מן הזיתים ושמה דכיון דלגבי ערלה נקרא
היין פרי הכי נמי לענין ברכה נקרא פרי ומשקין היוצאים מהם כמותם ומעתה ראוי לברך על
היין בורא פרי ור' הזכיר הגפן ולומר בורא פרי הגפן וכבר בארו לנו רז"ל על מעלת הגפן ש
שאמרו במסכת ברכות מניין שאין אומרי' שירה אלא על היין שנ' ותאמר להם הגפן החדלתי את
תירושי המשמח אהים ואנשים אם אנשים משמח אהים כמה משמח מכאן שאין אומרי' שירה
לא על היין : ושם הקשו בתו' והלא על כמה דברים אנו אומרי' הלל כשהיו באים מן המלחמה
וכדאית' בענין יהושפט בדברי הימי' וכן ביר' בניסן כשהיו שוחטין הפסח : ותי' דהכי פי' מניין
שאין אומרי' שירה בשום עניין שלמזבח כגון זריקת הדם והקטרת חלבין וניסוך המים או שאר
דברים שלמזבח לא על ניסוך היין שנאמר ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי' :
ואמרו באגדה תשע מאותו עשרים וששה מיני ענבים נבראו בעולם במנין תירושי וכולן
לקו בחטאו של אדם ולא נשאר לפנינו אלא אחד : וכן עוד למעלת הגפן המשולו תמיד הנביאים
כנסת ישראל לגפן הוא שכתוב גפן מצרים תסיע ועוד יש בזה טעמים אחרים רבים ונכבדים
רק שאין צורך להאריך בכאן עיקר שתיתו של אדם אין ראוי לו שהוא אלא כדי לשרות המאכל
בלכד דרך רפואה כדי שיתמוג המאכל והמשתה בדרך המיצוע ושיכוין בהנהגתו זאת שינצל מן
הרעב ומן הצמא : **בא** להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו לפי שאין בית
הבליעה פנוי שכולם מתעסקים באכילה ואינם שומעים הברכה ואין בעינין
דעת שומע ומשמיע כך פירשו ז"ל ולפי זה אם היו כולם פורשים מאכילה ושומעים אחד מברך
לכולם : ויש שפיר' שאפילו היו כולם שומעים כל אחד ואחד מברך לעצמו לפי שאינם יכולין
לענות אמן שכל אחד לגימתו בפיו ושמה יקדים קנה לרשט וזה דעת הירושלמי דגרסי' התם אין
בי' הבליעה פנוי אמר ר' מונא דאמר הרין דעטישנו מיכליה אכור למימר ליה אכותא דאיכא
סבנתא לנפשיה **שייבך** יין צריך לברך אעפ"י שכבר בירך על היין בורא פרי הגפן כשבא
לשתות יין תחילה אם הביאו לו יין על היין שהם שותין לתחילה חייב לברך על שינוי
יין זה וברכה זו היא ברכת הטוב והמטיב : ומה שאמרו כן בשינוי יין ולא בשינוי פת או בשאר
דברים יש בזה טעמים האחד שעיקר שמחת הסעודה אינה אלא על היין ודרך המלכים לשנות יין

הן ואין דרך לשנות את וכל בני ישראל בני מלכים הם : והשני שכל שלחן שמביאין עליו יין אין זה לא
ריבוי שמחה ויצטרך אדם שלא להרבות שמחה בעולם הזה יותר מדאי ובענין שכתוב או יסלא
שחוק מינו וגו' הנדיל ה' לעשות עם אלה : ודרשו רבותינו ז"ל אמתי ימלא שחוקי ~~העולם~~
אשר יעשה ה' לעשות עם אלה וימלא שחוקי ~~העולם~~ הוא ויגילו ברעדה ואמר במקום גילה שם
תהא רעדה מי אמילו במקום גילה ושמחה של מצוה שם תצטרך שתהא ברעדה ושחוקי איך
תעולם עלול אצל יצר הרע ונסחך אחריו כדי שלא ישלך סתוך השמחה ולפיכך יש סנהג
בכמה מקומות מן הקהילות מישראל במקום הסעודות של מצוה והשמחות ששוכרין אשישות
יין וכלי זכוכית כדי להעציב השמחים ושתתערב עם השמחה רעדה : ואין לך שמחה
בעולם כשמחת התורה לישראל בהר סיני במעמד שכתוב עליו כמחולת
המחנים וכבר ידעת ששם נשתכחו הלוחות ואם תשביל עוד ותשא עיניך השמים למן היום אשר
ברא אלהי אדם על הארץ תמצא בהקבה בשמחתו שלעולם ישמח ה' כמעשהו וסוף השכחה מצד
חמין האנושי בשום יהוא כשר' מה כתיב בתורה וינחם ה' ויתעצב אל לבו : גם במשכן
שחיה רוגסת העול' ביום ח' של מלואים שהיה רח' ניסן ואתו יום לא היה כמותו במעלת
השמחה כי נצטרפו שם עשר מעלות עצומות וכמו שאמ' רז"ל איתו יום נטל י' עטרות כבר ידעת
מה שקרה בו ביום שמתו נרב ואביוהוא שלא היה בכל ישראל כמותם אחר משה ואהרן הוא שכתו'
ועל נרב ואביוהוא ושבעים איש מזקני ישראל : ועל שמחת העולם הזה אמ' קהלת
לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זאת עושה לפי שהשמחה והעצבון אחים סמוכים זה
לזה כסמיכו היום והלילה וכשם שאר בטוח ביום שיהא לילה אחריו וכן הוא בטוח בלילה שיהא
יום אחריו כך הוא בטוח שתבא השמחה אחר העצבון והעצבון אחר השמחה : ועל זה
ביאר ואמר גם בשחוק יכאב לב יורה על העצבון אחר השמחה ומה שביאר עוד ואמר
בכל עצב יהיה מותר יורה על השמחה אחר העצבון : נמצאת למד כי שמחת עולם
הזה אינה שליפה כי כל טובו ושלוותו הבל ורעות רוח וכל כבודו לכלימה וציץ
סובל צבי תפארתו שהרי בשעה שתקיתו של אדם חזקה בשמחתו הרי היא פוסקת עומדת והולכת
ועל בן תקנו לברך על שינוי יין הטוב והמטיב שהיא ברכה שתקנו על הרוני ביתר שנתנו לקבורה
וביאורה הטוב שלא הסריתו והמטיב שניתנו לקבורה וכל זה כדי להעציב את האדם המקורץ מן
החומר המורכב מן היסודות הטבעיות שהם גופי' מתים המשוקע בחושי תאותיו ושיחזור ריבוי
שמחתו לדרך המיצוע : ועוד טעם אחר שתקנו על שינוי יין הטוב והמטיב לפי שהיין
משקה חיוצא מן הענבים שבכרם וכבר אמרו ז"ל שנים זבלו האיביים את כרמיהן
מזמן של ישראל ומטעם זה תקנו לברך על שינוי יין הטוב והמטיב וצריך שתדע כי מדרך התורה
חייב אדם להתגדר באבילותו ושתייתו ויהא בזה שומר פיו וזהו שהזכיר תורה המאכלי' המותרים
והאסורי' ואחר כך ספך להם ואמר קרושי' תהיו כלומר שנהיה פרושי' וגדורין ואפי' מן המאכלי'
המותרים והטהורים ואם לא יגדור אדם עצמו לאכול מן המאכל המותר הערב לו יותר מדאי
היה כזולל וסובא ונמצא מחלל עצמו ותורתו וכבר הודונו רז"ל איך יתנהג אדם בשתייתו והוא
שיגמע וישחגו בגדונו ועם זה ישבע ותביא ראייה מן המזבח שהיו סותמין השיתין והם חנקבים
שמשם יורדים לתרום כדי שישא היין על המזבח והוא שאמ' בפרק לולב וערבה אמרו רבותינו
ול בשעה שמנסכים על גב המזבח פוקקין את השיתין שנאמר בקדש הסך נסך שכו' לה' לשון
שמחה לשון שבעת לשון שברות : אמר רבה שמע מינה כי שבע איניש חמרא מגרוניה קא
שבע פירוש ישא בגדונו וישבע כי כן היז שוחין היין במזבח ואמ' במסכ' יומא כל המשקה יין
לתלמיד חכם כאילו מקריב נסכים על גבי המזבח שנ' איב' אישים אקרא ואין אישים לא תלמידי
חכמים אישים מלשון אישים : אישים מלשון קרבן : דברים הבאים מחמת הסעודה
בתוך הסעודה כגון דגים ומלח וכיוצא בהן אעפ' בנה

שאכלים אותם בלא פת כגון דגים ומלח וכיוצא בהם : כיון שבאים לעיקר סעודה אין טעונין
ברכה כלל שהפת פוטרן דברי הבאים שלא מחמת הסעודה כגון תאנים וענבי שאינ' באין לעקר
סעודה טעונין ברכה לפניה ולא לאחריהם : בא ללפת את הפת בתאנים וענבים הללו והם עיקר
סעודתו אינם טעונין ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם שהפת פוטרן : ואם באים בקינות סעודה
אחר שגמר סעודתו טעונין ברכה לפניהם ואפיל' אכלן עם הפת : ולא לאחריהן דברכת המזון
פוטרן : ובמסכת יומא פרק הממונה אמרו בסעודה הלכה אדם יוצא להשתין מים נוטל ירו אחת
דבר עם חברו והפליג נוטל שתי יריו ונכנס וכשהוא נוטל לא יטול מבחוץ רק מבפנים ונכנס
ויושב במקומו ונוטל ומחזיר פניו לאדחים : אמר רב חסדא לא שנו אלא לשתות אבל
לאכול נוטל מבחוץ ונכנס מידע ירעי דאנינא דעתיה היה מיסב ואכל והגיע זמן הכנה
במשך סעודתו על השלחן אם אין שהות ביום מפסיק סעודתו ומתפלל ואם יש שהות ביום גומר
סעודתו : וכן לעניין לולב גומר סעודתו ואחר כך יטול : ואם אין שהות ביום מפסיק סעודתו
ונוטל את הלולב גמרו לאכול צריך שיאריך על שלחנו : וכן אמרו רז"ל כל המאריך על שלחנו
מאריבין לו יסיו ושנותיו : וטעם שהשלחן בבית כמו המזבח בבית המקדש כה המזבח מכפר אף
שלחן מכפר כשהוא מאכיל שם את העניים : ומתוך שיאריך בא עני ונותן לו פרוסה ויתברנס
ממנה וחרי אריבתו על השלחן לכוונה זו סיבה לצדקה וכתיב באורח צדקה חיים ולכך מאריבין
לו יסיו ושנותיו : ואמרינן בבראשית רבה והמזבח עץ שלש אמות : וידבר אלי זה השלחן אשר
לפני ה' פתח במזבח וסיים בשלחן אלא מה מזבח מכפר אף שלחן מכפר : והנה באונינו שמענו
ורבים ספרו לנו גדולים שבצרפת : והפרושים בעלי אספסוף שנתנו מנהג נכבד מאד נתפשט
ביניהם מימי קדם הקדמוני' שהשלחנו' שלהם שהאכילו עליה עניים בלכתם לבית עולם עושיין
מהם ארון שנקברים בו וכל זה להתעורר ולקבוע בתוך הלכות כי האדם אם יגיע לשמים שיא
וראשו לעב יעלה ועשרו כעושר שלמה יגבה וירום מאימה לא ישא מכל עטלו בידו רק הטובות
או הצדקות אשר עשה שהוא מרחם על העניים וזהו שכתוב והלך לפניך צדקך וכן צריך שידבר
דברי תורה על השלחן שאעפ' שברך על השלחן הברכות המחויבות לו לברך והוא עתיד גם כן
לברך על מזונו : אינו נפטר אלא אם כן רבר דברי תורה וכן אמרו רז"ל כל שלחן שאכלין עליו
ומדברין עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום שנא' וידבר אלי זה השלחן אשר לפני
ה' : כלום כיון שדבר עליו דברי תורה חרי השלחן לפני ה' : ואם לא אמ' עליו דברי תורה כאילו
אכלו מזבחי מתים שנא' כי כל שלחנו' מלאו קיא צואה בלי מקום כלום כיון שאין מזבחי' עליו
דברים של מקום : וכל זה להורות שלא נברא האדם לאכילה ושתייה בלבד אלא לעמל בתורה
וחו שבתו כי אדם לעמל יולד אינו יודע אם לעמל פה אם לעמל שלתורה כשהוא אדם כי אכף
עליו פיתו הוי אדם לעמל תורה נולד : אמרינן במדרש כשם שברא במעשה בראשית
ב המה היה ועופר' שקצים ורמשים ואב' ברא אדם שנ' ויברא אלהים את האדם כך כתי'
בתרי' את זה תאכל וזה לא תאכלו ואחר כך אשה כי תזדע וילדה זכר הוי אדם לעמל יודע
לא נולד האדם אלא בשביל התורה וכן כתי' אחריו וביום השמיני ימול וגו' מלמד שהקפדו תורה
ומצות ואחר נולד והוא אשה כי תזדע וילדת זכר וכבר ידעת סחבם היצירה שיש בו ז' נקבים
בראש ב' באזנים ב' עינים ב' נחיריים והשביעי הוא הפה : והקבה בחר בשביעי : ברא ז' רקיעים
ובחר בשביעי שהוא ערבות וזהו שכתוב סולו לרוכב בערבת : ברא ז' ימי' בשכוע ובחר בשביעי
שדא יום שבת וזה הוא שכתוב ימים יוצרו ולא אחד בהם : ברא ז' איקלמין ובחר באיקלים ז'
שהוא ארץ ישראל וזהו שאמ' כי בחר ה' בציון ברא ז' נקבים בראש ובחר בו' שהוא הפה וידוע לכל
שלא בחר בו מפני האכילה והשתיה אלא מפני התורה והמצות שיכרך לשמו ובענין שכתו' עם
ז' יצרתיו לוי תהלתי יספרו : ומן הספורסם שכל מה שכרא הקבה בעולמו לא ברא אלא לכבודו

וחו שבתו כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וכו' כל פעל ה' למענותו לקלוסו מלשון ותען להם
מרים ואם חכל נברא לקלוסו אין צריך לום הפה שהוא כלי מיוחד לקלוסו שלא נברא אלא לכך
בא לברך את סונו יתחייב לרחוץ את ידיו ולברך ברכה רביעית על רחיצת ידים ונטילה
זו חובה וכן אמרו מים ראשונים מצוה אחרונים חובה אמצעיים רשות וכשאמרו
אמצעיים רשות לא היו אלא בן תבשיל לתבשיל אבל בן תבשיל דבשיל לתבשיל דבשיל חובה
ואמר רב הסדר אבל כשר אסור לאכול גבינה עד סעודה אחרת קאמר ומעת לעת ומכל
מקום חומרא יתירא הוא וכן היה נוהג מר עוקבא בסעודתא אחתא דאמר בר עוקבא
אנא כהא מילתא חלא מר חמרא דאילו אבא בר הוה אכיל האידינא בשרא לא הוה אכיל גבינה
עד לסחר ואילו אנא כהא סעודתא לא אכילא בסעודתא אחרתא אכילנא וכן נהגין :

וטעם שאמרו מים אחרונים חובה משום סכנת מלח סדומית דאכל מלח בתוך סעודתו
והיא מסמאת את העיני ומשתכח קורטא בכורא ובמה דברני אמורין שצריך ליטול מים אחרוני'
שאכל דבר מזוהם לפי שאין לברך הרים מזוהמות ואיתו דבר מזוהם כל שאינו ראוי ליקרב על
גבי המזב' כגון חיה או עוף אבל דבר הראוי ליקרב על גבי המזבח אין צריך ליטול שאין זה דבר
מזוהם : **תבא** לנטילת ידים ברכה כלום תקף שנטל ידיו למים אחרונים יש לו לברך
ברכת המזון וכן איתא בירושלמי שלש תכיפות הן תקף לגאולה תפילה תקף לסמיכה
שחיטה תקף לנטילת ידים ברכה תקף לגאולה תפלה שנאמר ה' צורי וגואלי : וסמך ליה ענך ה'
ביום צרח תקף לסמיכה שחיטה דכתיב וסמך ושחט תקף לנטילת ידים ברכה שכ' שאי יריבם
קרשו וכרכו את ה' אמר רבי יוסי ברבי אבין כל מי שתוכף גאולה לתפלה אין השטן מקטרג אותו
היום כל מי שתוכף שחיטה לסמיכה אין פסול נוגע באותו קרבן כל מי שתוכף לנטילה ברכה אין
השטן מקטרג באותה סעודה : **ריש** לו ליוהר כשבא לברך ברכת המזון שלא ישאר השלחן
בלא לחם שכך אמרו בסנהדרין כל שאינו משייר פת על השלחן עליו הכתוב אמר אין
שריד לאוכלו על כן לא יחיל טובו וטעם הדבר כדי שתחול הברכה על מה שנשאר : ואם לא
נשאר כלום על מה תחול הברכה : אין הברכה חלה על האין אלא על היש והער על זה השלחן
שהוא במקדש שלא היה השלחן בלא לחם כי כן כתיב תמיד והיה הלחם ההוא נאכל לכהנים ס'
משרתי המקדש והיה מספיק לרבים מעט ממנו וכמו שאמרו ז"ל כל כהן שמגיעו כפול היה שבע
ומתוך אותו לחם שבשלחן היתה הברכה משתלחת משתלשלת ומתפשטת במזונות העולם כדרך
יש מיש לא יש מאין : כי גם בנביאים אשר בהם כח לעמוד בהיכל המלך אין כח בידם להמציא
יש מאין אלא יש מיש **ואעידה לי** עדים נאמנים ליהו ואלישע זה
בענין כר הקמח וזה בענין אסוך שמן שהיה הכל יש

מיש כי כח יש מאין אינו אלא ליוצר בראשית כרוך הוא שברא עולמו מאין ואפי' בעצמו וכבודו
לא מעאנוהו לא כבריאת עולם בלבד ובששת ימי המעשה ומאו ועד עתה הכל יש מיש וכן כתיב
אשר ברא ואמ' ר' זל אשר ברא ה' יש מאין לעשות מכאן ואילך יש מיש ולא יש מאין ולפיכך
יצטרך אדם כשבא לברך ברכת המזון שישאר פת על השלחן ואפילו מעט ממנו כדי שתחול
הברכה בו ויתפשט כח הריבוי במעט בדרך הניסי הנעשים לנו בכל יום תמיד ואין אנו מכירים
ויודעים בהם וכמו שאמרו ז"ל אין בעל הנס מכיר בניסו : **ריש** לו ליוהר כשבא לברך
ברכת המזון שיסלק המאכלת מעל השלחן וטעם הדבר מפני שהשלחן נקרא מזבח ומת מזבח
הזוהר בו שלא להניף עליו ברזל שנאמר לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחלליה כך
השלחן ודין תורה הוא שאם עשאו גזית בכלי כסף או זהב או שמיר שמתר ולא יקרי חילול
כי אם כבזול שהוא החרב והתורה הרחיקתו במשכן שלא תמצא בו רק כסף וזהב ונחשת ולא
ברזל כי כן כתוב במקדש שלמה ע' ה' והמקבות והגרון כלכלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו

לפי שהוא כחו של עשו שנתברך בו ועל חרבך תחיה וכתוב ואת עשו שנאתי כך הוא מרוחק
מהקדש : וכן השלחן הזוהרנו לסלק החרב מעליו לפי שחחר סבת החרב שהוא בית השלו' ואין
להעמידו במקום ברכה שהיא שלום שהרי המזבח והשלחן מאריכין ימיו של אדם והחרב מקצר
ימיו של אה' ואינו בדין שישב מקצר על מאריך וכן כתפלה לישא סכין בתורתו מהאי טעמא
אסור שהתפלה מארכ' ימים : **הגהה** יש לו ליוהר גם כן שפרוש מפה על הפת בשלחן
בשעה ברכה וכן היה מנהג הותיקין לכסות הפת בשעה שמברכין ברכת המזון שלא יתביש
הלחם כשאנו מברכין על המזון כיין ולא כפת וכן מקדשין קדוש היום על היין ולא על הפת : וכן
אמרו בקדוש היום פורש מפה וממדרש כלומר פורש מפה על הפת ואחר כך מברך על היין : ועוד
יש בזה רמז ודגמ' ליריד המן שבתחיל' היה הטל יורד על פני המדבר הוא שכתו' ובבקר היתה
שכבת הטל ואחר כך יורד המן עליו הוא שכתו' והנה על פני המדבר דק מחוספס דק בכפור על
הארץ : וכתו' ותעל שכבת הטל לא אמר ותעל שכבת המן לא ותעל שכבת הטל ללמדך שהיה
טל אחר יורד עליו וכן אמרו טל מלמעלה וטל מלמטה והמן באמצע כמזבח בקופסא וכן בבוא
על השלחן פורס מפה ומקדש מפה מלמעלה ומפה מלמטה והלחם באמצע וזה דגמ' ליריד המן
שבמדבר כמו שהזכרנו : **ברכת המזון** ד' ברכות ג' מהם מן התורה והרביעי' מדרבנן
וגדול שבשלחן מברך ואעפ' שבא לאחר הסעודה והסימן ל' ברכות שהם מן
התורה ועשי' שלחן זהב זן הארץ בונה ירושל' וכן זהב מספרו דוד וכן השלחן רמז למלכות וסימן
הוא למלכות בית דוד וכולל מלכות בית דוד שלמטה הוא דוד בן ישי גם מלכות שלמעלה הוא
דוד מלך ישראל חי וקיים וזהו שכתו' אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בכך נשי איש לאהליך ישראל
דרשו רבותינו ז"ל לא חרב בית המקדש עד שכפרו ישראל בדוד שלמעלה אל תקרי לאהליך לא
לאהליך : וכבר ידעת כי השלחן במקדש כנגד מידת הדין מונח בצפון שהוא השמאל ומדת הגבורה
והיו על השלחן שני בגדים אחד של שני ואחד של תכלת השני כנגד מדת הדין שלמעלה התכלת
כנגד שלמטה הכלולה מכל המדות שהרי לחם הפנים היה על השלחן עצמו בלא שום אמצעות
שנא' ולחם תמיד עליו והיה ועל הלחם הפנים פורשים בגד תכלת ועל בגד תכלת זה היו נותנים
כל כלי השלחן ועל כלי השלחן היו פורשים בגד שני והיה העליון עליהם והיה בגד תולעת שני
עליו מלמעלה ובגד תכלת מלמטה כי כן מדת הדין של מעלה מתפשט' בשל מטה וכלל העניינים
כי מן השלחן שבמקדש הבא פרנסה לכל העול' בעליונים ובשפלים כהיא מדה הנותנ' טרף לבית
חק לנעדרותיה ומכאן תבין טעם היות קומת השלחן עם המסגרת ל' טפח' ואכ' השלחן שבמקדש
עם מה שעליו יורה על מדת הדין והכין זה **ברכת המזון** מן התורה כניין שנאמר
ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך ושנינו בבבית' וברכת זו ברכת הזן את ה'
אלהיך זו ברכת המזון על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלם וכן הוא אומר החר הטוב
הזה והלבנון אין לי אלא לאהריו לפניו מניין תל' אשר נתן לך משעה שנתן לך חייב אתה לברכו
ודרשו רבותינו ז"ל משה תקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להן המן : יהושע תיקן להם
לישראל ברכת הארץ בשעה שנכנסו לארץ : דוד ושלמה תיקנו בונה ירושלם : ועוד תמצ' בפרשת
המן רמז לברכת המזון במן עצמו הוא שכתוב ובבקר תשבעו לחם וידעתם בי אני ה' אלהיכם וה'
והיריעה הזאת שיוכיחוהו בברכה על אכילת המן **הרביעית** שהיא הטוב והמטיב
ביבנה תיקנוה : ברכת המזון בנ' שנא' גדלו לה' אתי ונרוסמה שמו יחדיו **בישלושה**
אומרי' נברך שאכלנו משלו לא הזכרת השם בעשרה מזכיר שם ה' ואמ' נברך אלהינו
שאכלנו משלו ולא יאמ' ברכו אלהינו כדי שלא יוציא עצמו מן הפלל והכי מסקינן בנמ' דנברך
עדיף לא שאם אמ' ברכו אין תופסין אותו : אחד עשרה ואחד עשרה ריבוא אומרי' נברך אלהינו
לפי שהעשרה הוא המספר הכולל את הכל ואין אחריו כיוצא כפל ודע כי ממה שאמרו יצתה בת
קול ואמרה כוס של ברכה שזה מ' זהובי יתבאר

מה כי כל ברכה וברכה סמאה ברכות עוזה וזוהי ויש אסמכתא בזה מן הכתוב כי אחת
עשר וחב סמאה קטורת כלום כל אחד סמך שהם סמא ברכות עשרה זחב כלום עשרה וזוהי
וכן בספקס אחר עשרה זחב משקלם וספיק ליה ואשתוזה לה ואברך אתה וטעם שכל ברכה
זוהי וזוהי לרמז שיש לכלול עשר כפירות בכל ברכה וברכה : וטעם ק' ברכות בכל יום כנגד
י' ספירי ו' ברכו לכל ספירה וזו שכתו ועתה ישראל מה ה' אלהיך שווא מעמך אלקרי מה לא סמא
יש בפסוק צט' איתיות והא' משלים לסמא . ומצינו כדוד עה' גאם הגבר הוקם על . לפי שהיו
בדוד ק' ישראל סתים בכל יום ודוד הרניש בזה ועמד ותקן ק' ברכות לא שהוא תקנס אלא יסדם
לפי ששכתום וחוד דוד ויסדם : ועוד כתי' הנה כי כן יברך גבר ירא ה' במספר כי כן יברך מי
שהוא ירא ה' וצריך אדם לזהר כס ולקיים בכל יום ובשבת שאי אפשר שאין תפלה לא ז' ברכו'
כנגד שבע ביום הללתיך ביום הידוע כבר אמרו ר' זל סמלאן באספרמקי ומגדים . ובכאן אבאר
לך שלש סעודות של שבת : **אמר** ר' זל חייב אדם לאכול ג' סעודות בשבת שנאמר
אכלוהו חיים כי שבת חיים לה' חיים : ובשכר המצוה הזאת אמ' כל המקיים ג' סעודות
בשבת ניצל מן פורעניות מחבלי של משיח מדינה שלגהינם ומסלחמת גוג ומגוג . ובכל אחת
משלשתן חזקיר בו הכתו' יום חבלו של משיח לפני בא יום ה' : דינה של גהינם הנה יום בא בעוד
כתנור וגו' סלחמת גוג ומגוג הנה יום בא לה' : וטעם ג' סעודות בשבת כנגד ג' מעלות העליונות
שהן ג' סעודות אשר לכפש בחיים הנצחיים האמיתיים : ראשונה היא מדת שמור והיא המלכות
והיא הנקראת שבת כלה : הוא שאמ' בואי בלה בואי בלה בואי ונצא לקראת שבת כלה מלכתא :
וזה אכלוהו חיים מלשון כלה . וג' סעודות אילו זמניהן חלוקי אחת כליל שבת ואחת בשחרית
ואחת בסנחה לא כאתם שעושים השלישי בשחרית אחר ברכת המזון שפורסין מפה וחורדין
תעוין סעודת ג' שנראה סעודת שבת לחצאין . אלא זמן סעודת ג' בשעת מנחה היא מרתן כפ'
כל כתיבי הקודש נפלה דליקה בשבת מצילין מזון ב' סעודות . בשחרית מצילין מזון ב' סעודות
במנחה מצילין מזון סעודה אחת . ועוד תנן בפסחים יד שחל להיות בשבת מבערין הכל מלפני
השבת ומשידין מזון ב' סעודות מכאן ראייה שזמן סעודת ג' במנחה לפי שאתה' שעה כבר הגיע
שעת איסור חמץ מן התורה מו' שעות ולמעלה ואמרינן הרצה לקי' ג' סעודות ביד שחל להיות
בשבת אכל מצה עשירה הנלשה בשמן ודבש . שלא אמרו כל האוכל מצה בערב פסח כאילו
בעל וכו' אלא כלחם עוני אבל מצה עשירה מותר שערין לא חל עליו חיוב לחם עוני עד הערב
רש"י סעודת אלו צריך לקבוע כל אחת על היין ולבצוע על ישתי ככרות בין בשבתות בין
בימים טובים . ויש מהן שהיו סוכרין בסעודת ג' שאיפשר בפירות ואין צריך פת ומביאין ראייה
סתתא דסוכה אם השלי' במיני תרגימא יצא . ואין דעתנו כן משו' דקל' דפירי לא בעו סוכה ואם
השלים בפירות לא יצא וכיון דפירות לא יצא . לסעודה ג' גס' כן לא יצא : אלא ודאי צריך פת
לסעודת ג' כדן שתיים ראשונות . **וטעם** שלש סעודות כאשר אמרנו סעודה ראשונה
כנגד מידת שמור וכול' : שנייה כנגד מידת זכור שהיא מידת הרחמי וכנגדו אנו עושין קידוש היום
והיא הנקראת קידוש רבה שהרי לילה שמור והיום זכור שהוא הרחמים וזהו כי שבת היום לה' :
שלישי המקור העליון הנקרא אין ממה שכתוב ותחכמה מאין תמצא וזה הוא היום לה' :
ומעתה תתבוננו מעלת המקיי' ג' סעודות בשבת והשכר העתיד והעצו' והגנוז לו בכונה העליונה
הזאת וראי' הוא להנצל מן פורעניות והבן זה . וכיון שביארנו לך חיוב שלשה סעודות
של שבת וגלית לך הנסתרות שבו ושכר הנני מכאן לך גם כן ענין פנים של שבת הוא שאמרו
כיון שבאת שבת באת פנים חדשות זה נאמר על המעלה הסמוכה למלכות שעליה חזקיר הכתוב
בעשה אדם בעלמנו : אחר כן באת שבת הגדול וכיון שבאת שבת באו פני' חדשות
ולכך ענין ז' ברכו נקשר עם פנים חדש' וכדאמרו' בגמ' יומא קמא סברך כולהון מכאן ואילך
אי איכא פני' חדש' אין אי לא לא : ושבת נמי פני' חדש' אבל כל דברי' ז' זל כנוי' על חכמת

קפ"ג

אשרי המתבונן . וקבלה והוא חיסוד תגדול שכל רביתם נאמרו עליהם .

וכסתכל באספקלריאה המאירה שלהם ומעתה אינני צריך
להרחיב לך ביאור לענין הנישואי' ביציאת התחתונ' בזכר ונקבה ממה שדמותי לך בזכר ושמוד
כי סתוך הרמז המועט תוכל להבין המדונה . ואחר שכתבנו לך ענין קדוש של שבת אבאר לך
ענין ההברלה כי גם היא כבוד השבת לזכור יום השבת כבא ובצאתו וכמו שודעו רבותינו ז'ל
זכור את יום השבת זכרתו בכניסתו וכיציאתו ודע כי ההברלה כד' ברכות רסוזה היא בבראשית
ראשונ' כוד' פרי הגפן רמזה בפסו' ראשון כמדת הארץ . שהוא הגן והגפן בגן והוא היין המשובר
בענביו מששת ימי בראשי' כנגדו אנו עושים קדוש כליל שבת על היין . שנייה כודא מיני בשמי'
רמזה בלשון ודח' אהי' כרחפת כי הריוח באמצע הדוח' שלישי' כודא מארי האש הוא שכתו' יהי
אד' : רביעית המכריל בין קדש לחל הוא שכתו' ויברל אהים בין האד ובין החשך וכשם שמצינו
הברלה בהקבה' בהתחלת המלאכה כך מצינו בו קדוש בין השביעי שהוא איסור המלאכות הוא
שכתוב ויברך אהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת : **מי** שנותנין לו כוס
של ברכה לברך אין לו לסרב וכן אמרו ג' דברים מקצרים ימיו של אדם מי שנותנין לו ספר
תורה לקרות ואינו קורא וכוס של ברכ' לברך ואינו מברך והנטול שדרה מעצמו : אפילו שברכת
המזון מן התור' אינה טעונה כוס כן קיים לן אבל למעו' מן המוכתר צריך לברך על הכוס ומדרך
הזותיקין שמחמידין ליוהר בכוס של ברכה בעשרה דברים שהוצרכו בו ואילו הן . שטיפה הרה
חי מלא עמוד עיטוף נטולו בשתי ידיו ואחוז בימין ומגבי' מן השלחן טפח נותן עיניו בו ומשגוד
לאנשי ביתו במתנה . הרה כפפים שטיפה מבחוץ חי עד ברכ' הארץ ובברכת האד' נותן לתוכו
מים : מצאתי מי שפירש חי שיעא מן הכלי מיד מלשון מים חיים שנשאבו מן המעיין מיד . ויש
שפירש חי שיהא הכוס שלם ולא שבור לפי שהכלים שבירתם זו היא מיתתם : ואין מברכין על
כוס של ברכה עד שיתן לתוכו מים משו' דבענן מצוה מן המוכתר . וכודא בפסחים כגון זה דאחי
לברך עליו ולקדש עליו ולומר הלל הגדול ודבר מוזג היה שהרי יין חי מויק הוא ועק' ההיוב הוא
על דבר שהאדם נהנה ומועיל לו ולא על דבר המזיקו וזה חזקא בברכת המזון שאין לברך ברכת
המזון על יין חי אבל מברכין עליו כודא פרי הגפן וכן מקדשין עליו חמאי דניסוך וכתוב הסך
נסך שכר לה' בענן יין המשכר . **וכבר** ידעת שהיין דמוז למדת הדין ויש למעלה ע'
שדים שכולם ניזונים ממדת הגבורה וכולם נמשכי' מן המים כדנבא יעקב אבינו שיעא
ממנו ע' נפש ועל כן מנעה תורה שלא יאכל ולא ישתה נזיר מכל אשר יצא מגופן היין לפי שהוא
דבק בשם שנאמר איש כי יפליא לנדר נזיר להזיר לה' ועל' כן הצריכו חכמים בכוס של
ברכת המזון שהיא מן התורה שאין לברך עליו עד שיתן לתוכו מים : כיון שכונת הברכו' לעצם
הרחמים : ומלא דאמר ר' יוחנן כל המברך על כוס מלא נותנין לו נחלה בלא מצרים שנא' ומלא
ברכת ה' כו' ר' יוסי בר' חנינא אומר זוכה ונחל שתי עולמו' העול' הזה והעול' הבא שני' ודרום
ירשה . הנה ר' יוחנן היה מוכיח נחלה בלא מצרים מלשון ים ודרום ור' יוסי מודה ליה אך הוא
מוסיף ממה שכתו' ירשה ולא רש לפי שהעול' הבא נברא בידו והעולם הזה בה' ומה' שאמ' בספר
הבהיר ים ודרום ירשה רש היה לו לומר אלא ים ודרום ויה' לבא לרכוז השלום והברית ואפיק'ו
החכם' והכינה ואם בינה שמעה לי . עיטור מעטרו בתלמידיו רב חסדא מעטר ליה בנטלי' כלים
של כסף : עיטוף רב פפא מעטף ותיב ומברך רב אישי פרים כודרא ארישי' : ונטולו בשתי
ידיו דכתיב שאו ידיכם קדש וברכו . ואחוזו בימין בלא סיוע ומגביהו מעל השלחן טפח דכתי' כוס
ישעיות אשא ובשם ה' אקרא ונותן עיניו בו דלא ליסח דעתיה מניה : **דברי'** שני' שנא'
בכוס של ברכה א' ר' אין לנו לא ר' וסימניך חמשה חי מלא שטיפה הרה או שמחה מפני
שכתוב ויין ישמח לבב אנוש' ברכת המזון אין לברך לא מיושב ואם היה אוכל או עומד או מהלך

והשב במקומו ומברך אבל ושכח ולא ברך ברכת המזון והלך לו ואחר נזכר שלא ברך לא יברך
במקום שזכר לא יחזור למקומו ויברך ובראשית ב' כ"ג מי ששכח ארבעה בברכה לא יעל ויטלנו
לכבוד עצמו חוזר לכבוד שמי לא כל שכן **אין** משוחזר על כוס של ברכ ואין מברכין על
כוס של פורענו מאי כוס של פורענות
וכדתן השותה כפלים לא יברך משום הכון לקראת אהיה ישראל :
וטעם איסור זוגות לפי שהכשפים והמורכבי שלמים על כל מי ששותה ואוכל זוגות ועוד טעם
אחר להרחקת השניות כי הנפרדים מכח האחד והשניות מכח הזוגות וכדי לקבוע בלב עניין
האחדות ולהתרחק מאמונת השניות וכענין שבתוב ועם שונים אל תתערב וכן מן השניות ואילך
על כן אסרו הזוגות אפילו ברבנות הנאכלים והגשמים כי ראויים הענינים הטבעיים להיות אות
וסמן אל הענינים השבליים **כשכבר** ידעת כי הדעות השבליים האמתיים צריכים
לפעולות ואתה רואה במעשה בראשית שלא אמר בי טוב בשני ואמר ר' זל
שבו נבראת מחלוקת ונהינם ואין ספק כי ביון שנבראו בו ענינים כאלה הנה הוא יום מיוק עד
שאסרו להתחיל בו שום מלאכה הוא שאמר אין מתחילין בב כי מה שמוסיף על האחר אין הטוב
נמצא בו ולכך נקרא יום שני מלשון שינוי כענין שכתוב אני ה' לא שניתי אך יום שני היה
תחלת השינוי ומכאן ואילך שינוי הנבראים כולם ובשאר הימים אחריו מצינו קיטרוג שהרי
בשלישי הוציא הארץ עץ עושה פרי ולא עץ פרי וכן ברביעי וקטרוג הלכנה ואמרה אי אפשר
לשני מלכים להשתמש בכתר אחד וכן בחמשי חרג הזכר שביאורו גנו האור העליון וכן בששי
הטא אדם הראשון ושינה רצון השם יתברך והנה יום ב' סכה לכולם כי כולם באי כוחו ונמשכין
אחריו **ובנה** שאמר הכון לקראת אהיה ישראל שהוא האחד והוסיף ישראל לפי שהם עם
אחד מיוחד לאל אחד עליון כענין שכתוב מי בעמך ישראל גוי אחד ואמר כיון שאתה
ישראל גוי אחד ראוי אתה שתכין עצמך ותבון לקראת האחד ושלא תאכל ושלא תשתה זוגות כדי
שלא תחשוב בלבך שום שניות **הרי** שבע ברכות שיתחייב אדם לברך על השלחן והם
ז' ברכות נטילת ידים והמוציא ובורא פרי הגפן וברכת המזון שהם ד' והם ז' המצוות
והנהגות תמיד בכל יום ועם מים אחרונים ח' ברכות : ואם שתה רביעית יין מכוס של ברכת
המזון חייב לברך אחריו על הגפן ועל פרי הגפן ועם ברכה זו הרי תשעה ואם בא להם שינוי יין
חרי עשרה : **בא** להם מיני פירות ואין ברכותיהם שוות מברך על זה וחוזר ומברך על
זה והרי יב ואיזה שירצה יקדים אבל ברכותיה שוות אעפ" שהאחד ממין שבעה חביב עדיף
וכל קודם בפסוק קוד לברך ארץ חטה ושעור ונפן ותאנה ורמון : ארץ זית שמן ורובש ופי'
חטה ושעור בפת שאם כנוסס ברכתו שהכל : וברכת הכל אינה קודמת לבורא פרי העץ הביאו
לפניהם תמרים ורמונים מברך על התמרים ואחר כך מברך על הרמונים לפי שהתמרים שני
לארץ והרמונים חמישי לארץ **אסור** לאדם ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה בין במה
שהוא טועם בין במה שהוא מריח בין במה שהוא רואה ושומע שהרי על ארבעה חושים
אלו תקנו ברכה : חוש הטעם במה שכתו קדש תלולים לה : בא ללמה על כל דבר הנאכל שהוא
אסור לו כקדש עד שיהלל כלומר עד שיברך להקב"ה על אותו דבר לפניו ולאחריו וזה לשון
הילולים ולא אמר הילול : **חוש** הריח יש לו כמו כן לברך עליו ויש בזה אסמכתא מן
הפסוק ראה ריח בני מריח שדה אשר ברכוה' מכאן שמברכין על הנאת הריח ועוד
מרכתיב כל הנשמה תחלל יח איזוהא דבר שהנשמה ניהנת ולא הגוף הוי אומר זה ריח : **חוש**
הראות יש בו הרבה ברכות כגון חרואה השמש בתקופת תמוז שיש לו לברך עליו ברוך עושה
מעשה בראשית וכן ברכת הלכנה בכל חרש וחרש בפרק הרוואה : הרוואה חמה בתקופת תמוז
ולכנה בחידושה וככבי במשמרותם ומולות בעיתם אים' ברוך עושה מעשה בראשית וזהו שכתו

שכתו בפעשח בראשו והיו לאתות ולמערות ולמים ושני' כי המאורות מלכר שהם אותו להיות
העתידות נרמז' כענין שאמר ר' זל כשהמאורות לוקים סימן דע' **עוד** הם אתות
לבני ישראל בקרית שמע בבקר שמצותו עם הנץ החכה ובקרית שמע בערבית שמצות עם צאת
הכפני והיו שכתוב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה כי מתוך ההסתכלות הזה יתעורר האדם
שהם בראויו וישבח את בוראו עליהם בין בכרכה בין בחלול ובפרק הרוואה גם כן האי מאן
דחוא ביומי דניסן אילני דמלכלבי אומר ברוך שלא חקר מעולמו כלום וברא בו בריות טובות
להתנא' בהם בני האדם לכן תיקנו ברואה חבירו לאח' ל' יום מברך שהחינו לאח' יב חדש ברוך
מחיה המתים : וכן הרוואה הקשת אומר ברוך זוכר הברית וכן כל שאר הדברים **חוש**
השמע תקנו גם בו ברכה על שמעות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל שמעות רעות
אומר ברוך דיין האמת אמנם לא תקנו ברכה כשישמע אדם קול כנור ועוגב ערב כאוד
אשר הנפש שמחה בו ונהנית ממנו וכתו כי קולך ערב כפני שהקול אין בו כמש והרי יש
משש לפירות שמתם יוצא ריח כגון תפוחים ואחרים ואם תאמר הרי הקול יש הנאה מן
הכלי או כן המשוור' אינו דוכה הפירות לקול היוצא מהאדם מגופו או מכלי כי ריח הפרי או
הבושם הוא מגופו או מעצמותיו של פרי וקול האדם או הכלי אינו מגופו ועצמותו לא מצד הרוח
הכושב בו ולא תיקנו ברכה כחוש המשוש כי הוא נכלל בחוש הטעם : וכטעם זה הזכירה תורה
ד' חושי אילו מפורשי' הוא שכתוב אשר לא יראין ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון ולא הזכיר
החוש החמישי שהוא המשוש שהוא נכלל בכלל ולא יאכלון שהוא חוש הטעם **ועדיך**
שתשכיל כי מנפלאות חכמת היצירה באדם היו בו חמשה חושים הללו נטועים בה'
אברים שהם כלים לנפש המשכלת שבו : ומעלת האדם רבה בהם כי הם עיקר פעולותיו במעשה
המצוות וכן במעשה העבירות כי בהם יזכה ובהם יענש כפי מה שירצה להשתת' בהם ועל כן יונה
לע' בחסרון החושי' הנה להורות על חסרון מעלת' כי כיון שהם חכרי' כמעל' החושי' ומשלמות'
אין בהם כח להושיע ואם כן איך יאמרו העובדים לאלה בעת צרתם קומה והושיענו : וה' חושים
אילו תמצא שנים מהם גופניים ונ' מהם רוחניים והג' רוחניים מצאנום בהקב"ה וירא ה' וישמע ה'
וידח ה' ולא כן השנים ומה שהיו חמשה כנגד חמשה חושי תורה וה' אורים שבבראשי' וכנגד ה'
שמדת שיש לנפש והנה הם שלימות הגוף שהוא היכל הנפש והנפש מראה פעולותיה על ידם
ובעלי הטבע החוקרים אמרו כי מחכמת היצירה היה שנברא ה' אצבעות להיותם משרתים לה'
חושים כל אצבע ואצבע משרת לחוש שלו הגודל לקנח הפת' אצבע תוך הנחירים אכה לחוש
המישוש לכשש בכל חלקי הגוף בהיותו ארוך : קמיצה לקנח העין : זרת הוא העציר לקנח האוזן
ומחכמת הטבע שכל אצבע הולך לחוש שלו שלא בכוונה ועוד תמצא בנפלא' היציר' המישוש
מתפשט בכל הגוף וחוש הריח מתפשט חוץ לגוף : וחוש השמע יתח' מחוש הריח : וחוש הראות
מתפשט יותר מחוש השמע כי האדם יצטרך לו והנה זה ענין גדול לכל מסתכל מורה על שלמות
האדם בה' חושים כי מעשה ה' המה' **השער השני** בביאו איכו האכיל ולהתכוין
אל התכלית הראוי המבוקש ממנו חייב גדול יש באדם להתכוין באיכות
האכילה ולהתכוין אל התכלית הראוי : והוא כי איכות האכילה הוא כלין הדבר הנאכל והנפסד
על כן נקראת אכילה מלשון כלייה כי הוא מתעכל באסטומכא ושלישת האברי' המיוחדים שהם
מלכים וראשים לכל איברי הגוף הם יקחו חלקם בתחילה והם המוח והלב והכבד : והתמצית
שלהם מתפשט ומשתלח לשאר האברים שהם משרתים ומשועבדים להם כענין העבדים שהם
ניזוני' ומתברכין מברכתו של מלך והנה הם ג' מלכי' והם אחרים לא נבראו כפולי' כשאר אברים
כי יתברך הפעולה הבאה פועלים ותקל הפעולה הבאה מפועל אחר ועל כן אמר החכם אין

3

טוב בריבוי וחדשים ולזה היה ספת הכל אשר וזוא תבדא ותברך וכן הכלי שמתכין
בו המאכל נקרא מאכלת על שהוא מכלה ומשחית מלשון ואכלת את כל העמים
אפסוק ויאכלו שהזכירה תורה כמלאכי השדת יורה על זה וזכרו שדרשו רבותי זל ראשון ראשון
כסתלק וכלה סעל השלחן ואכרסם היה מכיר בזה והיה מכיא מן הכשר לרוב פעם אחר פעם
כארס המקריב ומרבה עולות למזבח וכן בארס הראשון כתיב ותתן גם לאישה עמה ויאכל מלח
ויאכל מפרסמת הטא במעשה ובמחשבה במעשה הוא שהפריד הפרי מן העץ ואכלו כנגד מר
שהוקלו עליו כי ביו אכלך סמנו מות תמות במעשה ובמחשבה הוא שהשחי וקצץ מן הענף אילן
בפני עצמו ואם כן הכל השחתת וכליון בין בדבר גופני בין בדבר שכלי וגמעות אדם ויאכל
כוללת השחתת בדבר השפל והשחתת בדבר העליון וכענין שכתוב בכנים כי שחת עפך וכמו ו
שנקר ירבע איש משחית לפי שהשחית וקצץ בנטיעות וכבר ידעת כי אין קיום הנפש בגוף ואין
פעולותיה נגלות בו אלא באכילת הגוף וזוה תבין ענין הקרבנות אשר כתוב בהם לאישי כי כח
הנפש העליון כתרבה ונסף באישי באכילת הקרבנו וכן אמרו את קרבני לחמי לאישי לאישים
אדם נותנים זה מפני התקשרות הנפש במדות בהתקשרות כוחות הנפש עם כוחות הגוף : ורזון
הפסוק שהזכיר נעים זמירות ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קודשו ייחד הנעלם בנעלם
והנגלה בנגלה והבין זה כי כוחות הנפש אינם מתעלים וכאים ליד פעולה אלא על ידי הגוף אם כן
הגוף צורך גדול לפרסם מעלת הנפש ושלמותה וצריך שתדע כי אין אכילתו של אדם לא דכיון
אינו דבר אמתי ולא פעולה ודאיה כי הוא דבר כוזב ודבר משתנה ועובר ורבו האמצעים כפינה
אחר סיבה : אך הסתבל הרעיונים הזכרים בחכמה ודבקות המחשבה באור השכל החכם העליונה
היא האביל הקיימת הודאי וכענין שדרשו רבו זל ויחוו את האהי ויאכלו וישתו ר' יוחנן אמר
אכילה ודאית שנאם באר פני מלך חיים וצריך שתשכיל בפסוק זה ולמה הוצרך ויחוו והלא
כתיב למעלה וירא את ה' וגו' אלא מפני שהזכיר וירא שלא תבין דאיה ממשי בחוש העין לך
הוצרך להזכיר תקף ויחוו להודיעך שאין ראייה זו אלא בנבואה וזהו ויחוו בלשון מחזרה :
וביאר הכתוב ויחוו האהים ויאכלו וישתו שזכו האצילים לראות בנבואה באספקלריא שאינור
כאירה בלא מחיצה וכל ישראל במחיצה ומשה בראייה סמם ויאכלו וישתו כלומר שאכלו ושתו
במחזה הזה והיא האבילה הודאית ועוד איפשר לפרש ויאכלו וישתו שראו בנבואה
המדה שממנה ויאכלו וישתו כלומר
בענין שכתו ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה וכתי הנני ממטיר לכם לחם וגו'
וכבר ידעת כי הפרנס מו' מנ' בלילה וזהו שאמר ותקם בעוד לילה ועוד היה המן יורד באשכורות
שלישית של לילה בשעה שהיו ישראל ישנים על מטתם ולמחר משכימים ומוצאים פרנסתם
מוזמנת היא שכתו וילקטו אותו בבקר ובקר וכן תמצא בבית המקדש שהיו הגשמי בבית ראשון
יורדים בלילה כלילי שכתות ובלילי רביעיות ולמחר משכימין למל אבתן ולא היו מתבטלים וכן
תמצא בחזקיהו שאם רבונו של עולם אין בי כח לרדוף ולא לומר שירה אלא אני ישן על מטתי
ואתה עושה : אם ליה הקכה חייך אתה ישן על מיטתך ואני עושה שנא ויהי בלילה הרוא ויצא
מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו' ועל זה אמר דוד שא לכם משכימי קום מאהרי שבת אכילי לחם
העצבים כן יתן לידוד שינה ביאר הכתוב מה שכתב ויאכלו וישתו ויאכלו וישתו ויאכלו וישתו
ויאכלים לחם העצבים כן יתן לידוד שינה הרבר הזה בעצמו יתן הקכה למי שהוא אהב בשעה
שזוא ישן ואין צריך לו לטרחה ולהתעמל כלל ומעתה ענין ויאכלו וישתו אינו ענין אמור אלא
לענין אכילה הודאית או לענין אכילת המן שהיא תולדת האור העליון שהיא אכילה הודאית
על כן האיש הירא ראי לו שתהיה מחשבתו מתקשרת עם העליונים ושתהיה אכילתו קיום גופו
בלבר ואין ראי לו להמשך אחר התענוגים כי ההמשך אחריהם כבת אבוד הגוף ורנפשו וסכרת
שישכח את העקר כי מתוך האבילה והשתיה יגבה ליבו ויבוא לידו מכשולות וחטאים

על/ג

גדולים יעשו מעשי אשר לא יעשו ותנת אתי יוסף לא מכרותו לא בתחלת אכילה ושתיה וישבו
לאכול לחם ותנת אודות ישמעאל וגו' ומטעם זה אמרו תורה לאכול ביום הכפודים
שהוא יום הרין לנפשות פן תהיה אכילתו סבה להתחייא את בשדו ואת נפשו ואפילו
בדיני נפשו אמרו אכל ושת אל יורה ולמדו זה כמה שכתו יין ושכר לא תשת וסמך ליה ולהודות
את בני ישראל וגו' : כלומר כשנצטרכו להודות הוזהרו מן היין לפי שהיין מבלבל ואינו מכדיל
בין קדש לחול ולכן כתי ולהכדיל וכל זה ראייה שהאכילה ושתיה סבה להעביר אדם מן התורה
וסקר העבודה הישרה ולהשליך כל חוקי השם יתברך ללכת אחרי גו' כל זה גרס לו כשאכל
ושבע ולכך צותה תורה ואכלת ושבעת וברכת כלו אחר שתאכל ותשבע ואתה קרוב לפרוק עול
וברכת את ה' אלהיך באיתה שנה תצטרך לברך ה' אלהינו שתקבל עול מלכותו ותברך לשמו וזהו
לפי רעתי ביאר הכתו בכל דרכיך דעהו וגו' יאם גם בשעת האכיל שאת קרוב שתשכחנו
ותפסיד שכלך מידעתי באותה שעה דעהו והדבק בו ואם אתה עושה כך יישד אדרחותיך יישד
הדרך באורח החיים היא הצלח הנפש לעולם הבא ואם כן אין ראי לו לאדם שיאכל וישתה לא
לקיום גופו בלבד ואסור לו להמשך אחר שום תענוג אלא אם כן עושה להבריא גופו ולפקח עיני
שכלו בלבד כרי שיהא גופו בריא וחזק לרצון קונו ולהתורו ויהיו אבריו מוונים בעלי כח שיעוד
שיוכל לסמול עול התורה ומצותיה וכענין שכתו בשבת יששכר ויש שכמו לכבול הוא לשון
שכמתן תורה ויש שמים וירד רמי שכונתו זאת מלאך ה' צבאות הוא ומי שאיט ככונ
אל התכלית הזה נמשל כבהמות הוא וראה גם יוסף הצדיק שהוחזק כמדת היראה כמת
שכתוב את האהים אני ירא ואמר עוד התחת האהים אני חמו על ענין זה שאם ואת שכר רעבון
כתיב קחו ולכו בא להודו וללמד דעת את העם שאין ראי להם לאכול אלא לשבר רעבונ' בלבד
ולא למלא בטנם ולהמשך אחר חוש הטעם הנבזה והנמאס כי חרפה היא לנו כי כל זה הבל גמור
ודבר שאין לו עיקר ולא תאמר כי זה היה בזמן הרעב כדי להמציא התנצלות אל תאוהם כי אחר
שהיה יוסף נגיד ומצוה לאומים ואצרו המלך תחת רשותו היה ספק בידו להספיק לאביו ולאחיו
כמו בשבע שני השבע אלא שהודיענו בזה דרך התורה ויראת השם יתברך שאין ראי לו לאדם
שיאכל וישתה וישבע למלאת בריסו לא לשובע נפשו ותדע באמת כי האדם בשלחנו יכיר מי
הוא ובו יתגלו ויתפרסמו מדותיו : וכן אמרו רבותינו זל בנ' דברים האדם ניכר בכוסו ובכיסו
ובכעסו כי המשך אחר היין ומרבה התענוגים הוא נופת צופים נמשך עם סם המות ובהיותו אחוז
הדרך הזה ימות מיתה עולמית וחרוצה לחיות יש לו להתרחק מן הדרך הזה ואכל וחי לעולם
ודומה לזה קדושים תהיו פרושים תהיו קדש עצמך במות לך ובסנהדרין ז' חין נאמרו ביין והם
נזכרים בפר' נח וכתי ויחל נח איש הארמה ויטע כרם ביאורו משעה שהתחיל בנטיע כרם עשה
קדושתו חול זהו לשון ויחל שכולל לשון תחלה ולשון חולין הנה בסב' היין נתקלקל שלישייתו של
עולם ודרשו עוד אל תרא יין כי יתארם יתאוה לדם והזהירה בת שבע לשלמה אל למלכים שתה
יין ולרזנים אי שכר ישתה וישכח וגו' ועל זה אמ' שלמה כי מי יאכל ומי יחוש חוץ ממני כלום מי
התענג בהריו על השלמו יותר ממני והזכיר אחריו גם זה הבל ודבר ידוע מי שנברה יראת השם
עליו ופקח עיניו ופחדו לנגד עיניו ימאס ויבהיל תענוגי העול ויבזה אתם עד תכלי' כי ידע ויכיר
אחריתם ואחרית הריקים הפחותי הממלאי כריסם מעדני ושבו כליהם ריקם הם כלי השכל ולא
ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו על זה אמ' שלמה בחכמתו כי תשב ללחום את מושל בין תבין את
אשר לפניך אם רוח המושל יעלה עליך ותרצ' לאכול בפת בנ המלך וביין משתיו כבי המלך
שהוא המושל בין תבין ותשכיל באותם שהיו לפניך שבחרו על הדרך הזה מה ראו על ככה
וסה הגיע איה' הלא רובם סוף מעלת השפלה וההכנע' וספו תמו מן כלו וכה כתי אחריו ושכת
סכין בלועיך אם בעל נפש אתה ועל זה אמרי' במסכת אבות לא תתאוה לשולחנם של מלכים ולא
לכתרם שכתרך גדול מכתרם ושלחנך גדול משלחנם ולפיכך אין

לו לאדם לבקש הנשמות ולא לרוח אחריהם • ואם עושה כן יהיו כל ימי מכאובים ולא ישבע
לעולם כי התרבות אין להם תכלית ומי שרוח אחר הרבים שאין להם תכלית הוא נטע ומצב
בסמיו הסבלות והוללות וכל אלה יתגלע אין צורך לומר שאין לו חלק בחכמה ובתורה שאם
היה עשיר ודגל לאכול ולשתות בכלי כסף קרוב זה שיתמעט בעיניו ולא ישקוט ולא ירגיע עד
שישתה בכלי זהב: גם כלי זהב ימעטו בעיניו ולא יספיקו לו עד שישתה בכלי נופך ספיר ויהלום
ואם ישיג מהם כלי אחר ידעה שנים או שלשה וזה הולך עד אין תכלית • ועל זה ירחיב האדם
בטוב סודותיו שלא יחמה לכו אחר היתרונות ושיסתפק במצוה • והנה התור העירה ביעקב אבי
עליו הש' שהיתה לו סרת ההסתפקות ולא היה מכקש היתרונות • לא אם היה הרבר הכרחי דבת
ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש: שאל מה שהוא מוכרח שהקבה מזמינו לכל ברואיו: וכענין
שכתוב פותח את ירך ומשביע לבל חי רצון ודרשו רבו' זל ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש כל
ימי של אותו צדיק לא נצטער לא על פנימי וחיצון ודע שהצדיק אין ראוי לו שיתכוין באכילה
אלא כפי מה שהמזון הנופני אשר בו יקיים כל גופו לשעה ועמו תראה כחתייה ותוציאם לפעולה
ובזה תקנה המזון הנפני אשר בו תתקיים לעד • והמסתכל במעמד הקודש באצילי בני ישראל
שהיו אוכלים ומסתכלים בו בלב הוא שכתוב ויחוו את האלים ויאכלו וישתו כי אברזי הנוף שהם
כלי הנפש יקבלו אומץ וכח בסעודה והנפש ככחתייה תתעורר להם ותאמץ אותם במחשב הזאת
ואפשר שתשרה עליו רוח הקודש: גם בעת האכילה כיון שנתעלה במחשבה הזאת ונתלבש
גופו במחשבת נפשו ושניהם כאחד טובים וראוי להיות שכינה שורה עליהם: וזאת היתה בנות
משה רעה' בסעודת יתרו והוא שבתו דיבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה לפני
האלהים וכן יצחק אבינו במטעמים ששא גם כשאר מקומות שמצינו סעודה לצדיקים • לזה היה
תכלית כונתם ויצטרך אדם לחזור אחר המאכלים הדקים אמנם לפי דקותם יודרך שכלו ויתפקח
לבו וכמו שאמר ר' זל חמרא וריחני פקחין וצריך שלא יכוין בהם אלא לפקוח עיני שכלו בלבד •
וכאשר הזכרתי לסעודה ויזהר מן המאכלים הגסים כפי כחו ושכלו כי השכל יתעבה בהם וישרת
מצלילותו וזכותו ככר היה ידוע בקדמוניו כפי מה שמענו מי שלא היה אוכל בשר בהמה גסה
והיה רוב אכילתו בשר עופות קטנים והיה מגדלן בכיתו ונתתן להם מזונת ידועים והיו מכוונים
בוה לזכך המוח ולהשיג האברים שהם כלי הנפש כדי שתתעלה ותמצא הכנה לקבל חכמת
התורה ולהתכוין בדרכי השם ית' לפי שהשכל מתחדד ומוכן כפי זכות המאכל ודקותו ודבר זה
בחן ומנסה מאנשי מדינה וכאנשי כפר שהרי בני מדינה שאוכלים מערנים והאוכלים והמשק'
שלהם דקים • הלא המה משכילים בכל חכמה ומכונים מדע על נקלה ובמעט טורח • יותר מבני
כפר האוכלים השעורים והפולים והארוז ושאר מאכלים הגסים: וכמחר התבואות ושאר עירוני
המאכלים לא נבראו לא בשביל התורה ועל זה אמרין במסכת אבות אם אין קמח אין תורה אם
אין תורה אין קמח: כלום אם אין עירוני המאכלים אין התורה שלימה ומתקיימת ואם לא היתה
התורה לא היו עירוני המאכלים נבראים כי היה ראוי האדם שיהיה מאכלו צמח מן הארבה כונן
התבואה והפירות בלבד • ולא בעלי חיים לפי שבעלי חיים יש להם נפש התנועה הדומה בקצת
פעולותיה לנפש השכלי וזה בענין קרוב המעיל והרחקת המזיק וכיון שכן הוא אין ראוי להיות
נפש התנועה מאכל לנפש האדם: ועל כן נצטוו אדם הראשון שיהיה מזונו התבואה ותפירות
בענין הנה נתתי לכם את כל עשב זרע ואת כל עץ אשר בו פרי עץ זרע וזרע לכם יהיה וגו'
אך מן הסבל שהשחית כל בשר את דרכו ונתחייבו כל בעלי חיים כלייה ולא נצולו אלא בזכותו
של נח הותרו כל בעלי חיים כירק עשב ואז הותרה נפש התנועה היתה משמשת לנפש השכלית

אדם יודע כי התרבות אין להם תכלית ומי שרוח אחר הרבים שאין להם תכלית הוא נטע ומצב בסמיו הסבלות והוללות וכל אלה יתגלע אין צורך לומר שאין לו חלק בחכמה ובתורה שאם היה עשיר ודגל לאכול ולשתות בכלי כסף קרוב זה שיתמעט בעיניו ולא ישקוט ולא ירגיע עד שישתה בכלי זהב: גם כלי זהב ימעטו בעיניו ולא יספיקו לו עד שישתה בכלי נופך ספיר ויהלום ואם ישיג מהם כלי אחר ידעה שנים או שלשה וזה הולך עד אין תכלית • ועל זה ירחיב האדם בטוב סודותיו שלא יחמה לכו אחר היתרונות ושיסתפק במצוה • והנה התור העירה ביעקב אבי עליו הש' שהיתה לו סרת ההסתפקות ולא היה מכקש היתרונות • לא אם היה הרבר הכרחי דבת ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש: שאל מה שהוא מוכרח שהקבה מזמינו לכל ברואיו: וכענין שכתוב פותח את ירך ומשביע לבל חי רצון ודרשו רבו' זל ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש כל ימי של אותו צדיק לא נצטער לא על פנימי וחיצון ודע שהצדיק אין ראוי לו שיתכוין באכילה אלא כפי מה שהמזון הנופני אשר בו יקיים כל גופו לשעה ועמו תראה כחתייה ותוציאם לפעולה ובזה תקנה המזון הנפני אשר בו תתקיים לעד • והמסתכל במעמד הקודש באצילי בני ישראל שהיו אוכלים ומסתכלים בו בלב הוא שכתוב ויחוו את האלים ויאכלו וישתו כי אברזי הנוף שהם כלי הנפש יקבלו אומץ וכח בסעודה והנפש ככחתייה תתעורר להם ותאמץ אותם במחשב הזאת ואפשר שתשרה עליו רוח הקודש: גם בעת האכילה כיון שנתעלה במחשבה הזאת ונתלבש גופו במחשבת נפשו ושניהם כאחד טובים וראוי להיות שכינה שורה עליהם: וזאת היתה בנות משה רעה' בסעודת יתרו והוא שבתו דיבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה לפני האלהים וכן יצחק אבינו במטעמים ששא גם כשאר מקומות שמצינו סעודה לצדיקים • לזה היה תכלית כונתם ויצטרך אדם לחזור אחר המאכלים הדקים אמנם לפי דקותם יודרך שכלו ויתפקח לבו וכמו שאמר ר' זל חמרא וריחני פקחין וצריך שלא יכוין בהם אלא לפקוח עיני שכלו בלבד • וכאשר הזכרתי לסעודה ויזהר מן המאכלים הגסים כפי כחו ושכלו כי השכל יתעבה בהם וישרת מצלילותו וזכותו ככר היה ידוע בקדמוניו כפי מה שמענו מי שלא היה אוכל בשר בהמה גסה והיה רוב אכילתו בשר עופות קטנים והיה מגדלן בכיתו ונתתן להם מזונת ידועים והיו מכוונים בוה לזכך המוח ולהשיג האברים שהם כלי הנפש כדי שתתעלה ותמצא הכנה לקבל חכמת התורה ולהתכוין בדרכי השם ית' לפי שהשכל מתחדד ומוכן כפי זכות המאכל ודקותו ודבר זה בחן ומנסה מאנשי מדינה וכאנשי כפר שהרי בני מדינה שאוכלים מערנים והאוכלים והמשק' שלהם דקים • הלא המה משכילים בכל חכמה ומכונים מדע על נקלה ובמעט טורח • יותר מבני כפר האוכלים השעורים והפולים והארוז ושאר מאכלים הגסים: וכמחר התבואות ושאר עירוני המאכלים לא נבראו לא בשביל התורה ועל זה אמרין במסכת אבות אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח: כלום אם אין עירוני המאכלים אין התורה שלימה ומתקיימת ואם לא היתה התורה לא היו עירוני המאכלים נבראים כי היה ראוי האדם שיהיה מאכלו צמח מן הארבה כונן התבואה והפירות בלבד • ולא בעלי חיים לפי שבעלי חיים יש להם נפש התנועה הדומה בקצת פעולותיה לנפש השכלי וזה בענין קרוב המעיל והרחקת המזיק וכיון שכן הוא אין ראוי להיות נפש התנועה מאכל לנפש האדם: ועל כן נצטוו אדם הראשון שיהיה מזונו התבואה ותפירות בענין הנה נתתי לכם את כל עשב זרע ואת כל עץ אשר בו פרי עץ זרע וזרע לכם יהיה וגו' אך מן הסבל שהשחית כל בשר את דרכו ונתחייבו כל בעלי חיים כלייה ולא נצולו אלא בזכותו של נח הותרו כל בעלי חיים כירק עשב ואז הותרה נפש התנועה היתה משמשת לנפש השכלית

המשמשת את קונה ואם כן אין זה ברעון לנפש התנועה לא כבוד ומעלה וזכות על פן אמרו ר' זל
על הש' עם הארץ אסור לאכול בשר כי בשאנו דוחין הנפש מפני נפש אין זה לא בנפש התנועה
שאנו מכלין אותה מפני נפש השכלית אבל כיון שהוא עם הארץ ואין לו נפש השכלית הרי הוא
בוראי אסור לאכול בשר לפי שאין לנו לדחות ולכלות נפש התנועה מפני נפש התנועה והבן זה
ותדע: וכן כשיאכל אדם יצטרך שתהיה מחשבתו אל הקבה על כל לגימה ולגימה וכענין
שכתוב ויחוו את האלים ויאכלו וישתו • וזה דומה למח שדרשו ר' זל כל הנשמה תהלל יה על כל
נשיבת ונשימה אתה הייב לתת לו הלול ונוכל ללמוד זה סוד המדבר כי בהיותם אוכלים המין
היתה כונתם משוטטת בשכינה ומתכוונים בענייניה לפי חייבם שיהא שגור מזונם עומד שהוא
עשירי האיפה כלום אחר מעשיות האיפה מטעם מצות המעשה שהרי כשימדוד אדם ט' מדות
ויפריש העשירית יתגודדו החכמים להתבונן בעשיית היא המידה הנותנת טרף לביתה ומספקת
מזון לכל ברייה ומעם זה אמרו תשעה וקטן מצטרפין כלום מצטרפין לברכת המזון ולום נברך
לאהינו הוא הארון המספיק טרף לכל ברייה • שהיו ישראל עולין שלש פעמים בשנה לראות פניו
פסח שבועות וסוכות: בתג הפסח שהוא חרש האכילתו בחג שבועות שהוא זמן קציר חטים וחג
הסוכות שהוא זמן האכילתו שמאספין כל הפירות לבית וזו שבתוב לראות פני ה' לאהי ישראל וכת'
ולא יראו פני ריקם כלום בלא קרבן כי היו צריכים להביא על כל הפרים עולות ושלמים ועם זה
היה הצולם כתבדך במזונותיו מתוך שפע הכרמה הכאה ממקור אל המעיין ומן המעיין אל הגן
ומן הגן אל ר' נהרות גן עדן שבעולם השפל שמשם העולם לר' רוחותיו מתברך על יושבו נמצאת
למה כי בשאדם עומד על השלחן והוא אוכל על המחשבה הזאת הנה האכילה ההיא ענין נופני
ופעולה טבעית והנה היא חוזרת לעבודה העליונה שכלית וזה טעם הכתוב בכל דרכיך דעה כבודי
שהזכרתי ואם כן הרי אכילתו נחשבת עבודה נכונה באחד מן העבודות האלויות או כמצוה אחת
מן המצוות ועקר הכונה בסעודה השלחן שהגוף גוף ברוגטל חלקו הנופני מן האכילה הגופנית
והנפש במחשבה הזאת דשנה ודעה שבעה כמ' חלב ודשן מן האכילה הווראית בדרבי השם ית'
ובנעימותיו ועל זה נאמר ונתת שלחןך מלא דשן: **השערה השלישית** בבאר
המוסר ודרך ארץ שיתחייב האדם להתנהג בו על השלחן המוסר נקשר עם התורה וכן כתיב אורח חיים שומר מוסר ואם במסכת אבות אם אין דרך ארץ
אין תורה ומדרך המוסר ודרך ארץ שיהיה אדם צנוע על שלחן באכילה ובשתיה ואל יהא קפרן
ואל יאכל מעומד ואל ישתה מעומד ואל יאכל ערד' שעות: שנים מכתבים זה את זה בקערה:
שלשה אין מכתבין לא יאחו אדם פרוסה בידו שיעור כביצה ואם עשה הרי זה רעבתן ואל ילוס
הקערה באצבעו ולא יאכל שום ובעל מראשו אלא מעליו ולא יזוץ אדם פרוסה ויתננה לחביד
לפי שאין דעת הבריות שזה ולא יתן את הכבר ויתלנו בשנינו ויחזור על השלחן • ומעשה באחד
שהיה נוטל הכבר ותולה בשניו ואמר לו ר' עקיבא לא כך בני רחנח עקיבך עליו ותלש • ולא
ישהה בוטו בבת אחת ואם שתה הרי זה גורגור' שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח • לא ישתה מן
הכוס ויתן לחביד מפני סכנ' נפשו ומעשה בר' עקיב' שהיה לו אבסני אצלו ונתן לו הכוס ונטעמו
אמר ליה ר' עקיבא שתה שוב נתן לו הכוס וטעמו אמר ליה ר' עקיבא שתהו אמר ליה בן עזאי
עד מתי אתה נותן כוסות מטעמים לר' עקיבא: ולא יסמוך הקערה בפרוסה ומעשה בר' עקיבא
שהיה לו אבסנאי אצל אדם אחד נוטל פרוסה וסמך בה הקערה חטפה ר' עקיבא ואכלה • אמ' לו
ר' אין לך פרוסה שתאכל אלא זו שאני סומך בה הקערה אמר ליה כמרוכה הייתי שהיית נכודת
בפושרי ועכשיו אי אתה נכוח ברותחין: **המשה** דברים נאמרו בפת אין מניחין בשר

הי על הפת ואין סומכין הקערה בפת ואין חזקין האוכלין וכן שנינו במסכת דרך ארץ חיי שמה
על ש'חנך בשעת שרעבים באים ונחמים סעודתך כדו שתאריך ימים בעולם הזה ותזכה לחיי
העולם הבא ועוד מדרך המוסר שלא ואם האורח תנו לי ואוכל עד שיאמרו לו : וכן אין לומר
שיאכל כיון שיש לפניו מאכל כל צרכו ובידו לאכול וכן כתוב בתורה ויושם לפניו לאכול ואמר
לא אוכל עד אם דברתי דברי ומי אמר לא יעזוב שיאכל שמישבו לו לא אוכל עד אם דברתי דברי
אלא כיון שהמאכל מתוקן ומנוח לפניו ובידו לאכול אין לו שישים עצמו מליץ בינו ובין המאכל
ובעל הבית שאם לאורה אכול חרי זה מנוחה = סימן אכול ושתה יאמר לך רת איל
וארח סכנים אורח קשה סכנו אורח נוטל מלפניו ונותן לפני בעל הבית חרי זה מנוחה שנים
שיושבם על השלחן הגדול פושט ידיו תחילה ואחר כך הקטן נוטל זה שולח ידו בפני מי שגדול
סמנו חרי זה גדרן : פניחין פיאח ממעשה אילפס ואין פניחין פיאח ממעשה קדירה ומעשה בר
יהושע שהיה אכסני אצל למנה אחת והביאה לפניו אלפס ולא היניח פאה שניה ולא היניח פאה
שלשית הקדחתו כסלח כיון שטעם משך ידו ואכל פת לכרו אמרה ריקה מפני מה הרבית כלחם
ומעטת בנרסין מכאן אמר ר' יהושע מעולם לא נצחתי אדם כי אם אשה אלמנה תינוק ותינוקת
ומעשה בר יהושע שהיה מהלך בשדה ומצא ריבה אחת שהיה יושבת בשדה אמר לו למה אתה
הולך בשדה אמר לה בדרך אני הולך אמרה לו זה הדרך מעולם לא כבשה אלא לסטים כמותך
ושוב מעשה בר יהושע שהיה מהלך בדרך ומצא תינוק שתיה יושב על ב' דרכים אמר לו באיזה
דרך אכנס בעיר אמר לו חרי שלך לפניך וקצרה וארוכה וזו ארוכה וקצרה : הלך רבי יהושע
בקצרה וארוכה כיון שהגיע לחומת העיר ראה גנות ופרדסים של עיר שהיו מקיפין העיר נפנה ל
יהושע לאחרי וראתה תינוק יושב אמר לו בני לא כך אמרת לי זו קצרה ואמר לו לא כך אמרת
לך זו ארוכה הלך ר' יהושע ונשקף על ראשו אמ' אשויבם ישראל שכלם חכמי מקטנים ועד גדולם
בעל הבית נכנס תחילה ואורח אחריו וכשיוצאין אורח יוצא תחילה ואחר כך בעל הבית : לא
ישב אדם עד שירע מי המסוכין ונס גוי הוא מיספ וכן שנינו בהלכות דרך ארץ לעולם יהי אדם
יוצא אצל מי הוא מיסב ואצל מי הוא עומד ואצל מי הוא משיח ואצל מי הוא חותם שטרותיו :
דרך ארץ שיכבד אדם תבירו ליטול ידיו תחלה במים ראשוני אבל לא במים אחרוני לפי שבמים
אחרונים ידיו מזהמות : וכן שנינו אין סכבדין ברבים ולא כגשרים ולא בידים מזהמות אלא
בפתח הדארי למזוזה : דכיון דיריו מזהמות אין מדרך ארץ שיתעכב מלרחוץ ידיו ולכבד שם
אדם אלא כל הקורם ליטול זכה בטוהרה : לא ישב אדם למעלה ממי שהוא גדול ממנו בשנים
שהוא עומד על חק המוסר ועו' יש לחשב מתוך שהוא גדול ממנו אולי יש לו זכות יותר מכנו ואם
גדול הימנו בחכמה ובמניין כי הוא עובד על חק התורה ופורק ממנו עול מורא תלמיד חכם : יש
ליזהר שלא לברך ברכת הסוזה אם יש בשלחן אכינו או רבו או מי שגדול ממנו אם לא נטל רשות
קודם שחם ואם יש שם בהן יש לו להקדים הכהן שבו אמ' הכהן וקדשתו ודרשו רבותינו ז"ל לכל
דברי שבקדו' לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון לפי שחייב אדם לחלוק כבוד
לדעתו של אהרן ואם היה הכהן תלמיד חכם וישראל תלמיד חכם ובא הכהן לחלוק כבוד לישראל
תלמיד חכם הרשות בידו : נאמר בכהן וקדשתו ונאמר גם בתלמיד חכם הנבל את החר וקדשתו
ואין במקרא לא שנים אילו זה כראש פסוק וזה בסופו ובא ללמד על הכהן שגדולתו כראש והוא
לפתוח ראשון ולברך ראשון ותלמיד חכם קדשתו לבסוף ממה שכתו לקדושים אשר בארץ המה
ודרשו רבותינו ז"ל לפי שבחיים כתו הן בקדושו לא יאמין ולכך תלמיד חכם בעול הזה כבודו
בסוף שאמר בספר תורה תלמיד חכם גדול בסוף וצריך ישראל תלמיד חכם שיחלוק כבוד לכהן

לכיון

לחיותו בראש כיון שהכהן תלמיד חכם אבל אם היה הכהן עם הארץ וישראל תלמיד חכם ישראל
תלמי חכם מדרך ראשו שכן אמ' במסכת הוריות תלמיד חכם כבוד וכהן עם הארץ תלמיד חכם
קודם לפתח גדול עם הארץ ואם רצה לברך על השלחן הרשות בידו : ומי שאינו תלמיד חכם
דק דרך שורה ונראה במקום תלמיד חכם אין אותו תלמיד חכם רשאי ליתן רשות בזה שכן אמ'
בפרק גבי העיר כל תלמיד חכם שסברך אחד לפניו אפילו כהן גדול עם הארץ תלמיד חכם חייב
ביתה שנאמר ומשנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משנאי : אבדו בהלכות דרך ארץ אל
תאכל לחם עם כהן עם הארץ שמא יאכילנו קודשי שמים : הנכנס לסעודה לא יקח חלקו והננו
לשמש שמא יארע דבר קלקול בסעודה לא יטלינו ויניחנו ואחר כך יתנה לו : אורחין הנכנסין
אצל בעל הבית אין רשאים לטול מלפניהם כלום וליתן לבן בעל הבית ולא לעבדו ולא לשלוח
אלא אם בן נטלו רשות מבעל הבית : ומעשה באדם אחד שנכנסו אצלו ג' אדחים בעטת בצורת
זויה להם ג' בצים שהניח בפניהם בא בנו של בעל הבית ועמד בפניהם נטל אחד חלקו ונתן לו
וכן השני וכן השלישי : כיון שראה בעל הבית ג' בצים ביד בנו עמד והגביהו מלא קומתו וחבטו
בקרקע ומת : כיון שראתה אמו אתכבה מת עלתה לגג והפילה עצמה וכתה כיון שראה אביו נס
הוא עלה לגג ונפל ומת : רצה הבעל הבית לשמש לפני האדחים הרשות בידו ואפי' הוא תלמיד
חכם והטעם מפני שהרב שמחל על כבודו כבודו מהול : וכן אמרינן בפרק קמא דקידושין הרב
שמחל על כבודו כבודו כחול שנאמר זה הולך לפניו יומם : וכקשינן התם הכי השתא התם
קדש בריך הוא כוליה עלמא היליה הוא אהדר אמר תורה דידיה היא שנ ובתורתו יהנה יומם ולילה
ועוד אמרינן התם אפילו נשיא שמחל על כבודו כבודו ממול : ומעשה ברבי אליעזר ור' יהושע
שהיו מכובדין בבית המשתה של רבן גמליאל והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם נתן לו כוס
לר' אליעזר ולא קבלו לר' יהושע וקבלו אמ' לר' אליעזר מה זו יהושע אנו יושבי רבן גמלי' עומד
ומשקה עלינו אמ' לו מצינו גדול ששימש שהרי אברהם אבינו עה גדול הדרו ושימש שנא' והוא
עומד עליהם : ושמא תאמר כמלאכי השרת הלא לא נרא אליו אלא כערכיים ואנו לא יאה רבן
גמליאל עומד ומשקה עלינו : אמר להם ר' צדוק ער פתי אתם מניחים כבודו של מקום ועוכקים
בכבוד הבריות : הלא הקבה משיב רוחות ומעלה נשיאים מוריה הטל מצמיח אדמה מצמיח
ועורך לפניו כל אחד ואחד שאלחן ואנו לא יאה רבן גמליאל עומד ומשקה ער'ינו : המשקה הרים
מעלותיו וראנו נפלאותיו : **השער הרביעי** בביאור הסעודה המתוקנת לצדיקים
לעתיד לבא : יש לצדיקים
ושבליות ואילו בגוף ובנפש : הסעודות הנופניות הם הסעודות להם מבראשית מן האוכלים
הדקים והזכים שנבראו מן האור העליון בסבה אחר סבה והם ליתן ברגים ובר יוכני פי עוף גדול
בעופות על שם שהוא מוכן לצדיקים : וכן בהמות בהררי אלף שנבראו ביום השישי עם בריאת
האדם וקודם לנומעלת המאכלי האלה עץמה מאד לחדד השכל ולזכך הלב כענין מעלת המן
שזכו בו דוד המדבר שהיה בעפחית כדבש היה מתולדת האור העליון שכתוב עליו ומתוק האור
ואפשר שתהיה מעלתם גדולה על מעלת המן כפי מה שתהיה ההשגחה באחרית הימים גדול
ומעולה יותר מכל הזמנים כולם כפי יהיו הלכות רחבים לחבין ידעת השם יהברך על השלמות
כמים לים מכסים וזה יהיה בזמנו של מלך המשיח יותר ויותר מדוד המדבר שהיו יוצאי מלומדי
מלחמה בעבודה קשה מרימים ידיהם מן הטוט וכפיהם מדוד תעבורנה כי הזמן ההוא יהיה זמן
שלם מעולה אנמשך לרצון שוכני סבה מה שאין כן בזה העולם שאינו נמשך למה שהיה רצונו

נראה כי
הוא
הוא
הוא

מטעם זה אנו אומרים בקדוש בעלמ' הברא ברעיות לפי שאנו מתפללין על הזמן והוא שלמלך
המשיח שהוא עתיד שבו יבוא צונן איה החכמה והוא שהעולם הזה שאנחנו עומדי בו עכשיו
בנוגע זה אנו נמשך לדעונו שהיו בשחטא אדם הראשון בסבת הנחש וחייבו כנגד רצונו הכוונת
היה שיקרה האדם נצחיו לא ימות לעולם ולא יצא הנכרא מקד עבודת בורא וכוון שלא נתקיימה
מחשבתו הכוונת ומחשבת המשטק נתקיימה אם כן על כל פנים בהכרח עתיד העולם בעצמו
שיחזור בסופו לפי שהיה רצון השם יתברך בתחלתו מפני שאנו מתפללים בו על אותו זמן
נתקן נוסח הקדוש בלשון ארמית ברוי שלא יכירו בו מלאכי השדת ויבינו שאם היו מבינים היו
מקנאים בקד במעלתו באותו זמן ומתפללין על איחוד הגאולה ולכך אנו מבקשים רחמי על שם
יהושכמו כי ידעל בסיה ויהא סתנרל בתקדוש וזהו שמה רבא ויהיה השם והכסא שלם באותו
עולם שוכרא כדצונר בלומד כשישוב לזה שהיה רצונו כמתחילה וישליו ראיות הבריות על זה
לא שאין הצורך באן למאריך כי אין כוונת השער הזה לא בכיבוד הסעודה המתוקנת לצדיקים
הגופנית ושכלית במדות הגוף בסעודה השכלית בעול' הבא שאחר התחייה שאין שם בעור' בלל
גופנית ועל אותו עולם אמרונן בכרכות מרגלא בפומיה דרב העולם הבא אין בו לא אכילה ולא
שתיה ולא תחנות דלא צדיקים יושבים ועטרותיהם כראשיתם ונתנים מזיו השכינה וזה יורה
שיהיה שם באותו עולם בגוף ובנפש ועל כן אמרו אין בו לא אכילה ולא שתיה שאם לא היו שם
בגוף ובנפש לא היה צריך רב לחדש ולומר אין בו לא אכילה ולא שתיה לכפשות אלא ודאי יהיו
שם בגוף ובנפש ואצפ' אין בו לא אכילה ולא שתיה שיתבטלו מהם הכחות הגופניים כהתבטלם
ממשה ואלהו ותעלה נפשם על גופם בענין שמצונו במשה וליהוואם תאמ' שהכלים לבטלת
אין לבטלה כיון שמקבל' שכר האמיתי והתענוג כוחו בשם שטררו בתור' ובמצו' בגוף ובנפש
יהיה הקבה' אינו מקפח שכר כל בריה ורוצה שיקבל הגוף שכרו ולא יהיה עשוק כמטפנו בי א'
אצפ' שהנפש עקר סכל מקום אין בלו הגוף ואין שום משכיל דאר' לתמוה אם יש לצדיקי' לעתיד
סעודות גופניות ממש יתעדנו בהם בגוף ובנפש שהיו יש בעהן שבארץ עץ חיים שגודם לאכר'ים
חיי עולם וכן יש סמים ועשבים אין ספק שיש מהם מחיים ויש מהם ממית' והם מחליאים ובעל
נפלאות יתברך שם בהם הכוחות הלא בטבעם ויש מהם שהכחו' שלהם כסגולה וכן כתו' בתורה
שם שם לו חק ומשפט ושם נוסחו' ודעת רבותינו ז"ל שהיה עץ מר והקבה' המתיק מר במר נס'
בתוך נס וכמו שדרשו רבותינו ז"ל ויורהו ה' עץ ד' אלעזר אומר הרדופני היה ויש אמרים עיקרי
תאנה היה מכל מקום מה היה וכן אתה מוצא בלישע דכתיב והמים רעים והארץ משכלת ואמר'
להם לישע שימו שם מלח וכתי' וירפאו המים רבן שמעון בן גמליאל אומר כמה מפלאים דרכיו
מדרכי בשר ודם נתן דבר המחבל בתוך דבר המחבל לעשו' נס בתוך נס אצפ' יכולי' אנו לדווש
עוד שהרי ע' פנים לתורה כי באמרו ושם נסחו' ל' שם נוסח' משה הצמח ההוא ומדרך' החכמה
למדו הקבה' יתעלה כח הצמח בטבעו או בסגולתו שהוא ממתיק את המים וזהו לשון ויורהו ולא
אמר ויראהו כי הוצרך בזה ללמד ולמדו חכמתו בצמחים שכרא שיש בטבעם לחמית ולהחיות
ולחללי ולרפאת למרר ולהמתיק וזהו לשון חק ומשפט חק הוא הסגולה שאין טעמו נודע ובשפט
הוא הנודע שמשפטו יהיה כך בטבעו' וסמך ליה' אם שמעו תשמע לקולה' אהיך והישרה בעיניך
תעשה והאזנת למצותיו ושמת כל חוקיו וגו' והוזהרו שלא ישימו כוונת' בכח הצמח' ובשחטא
לא שישמרו המצות כי הם עקר ועם שמהם המצות ישמור להם הכריא' ולא יביאם לידי מחלה
והוצרך לומר זה לפי שאפשר שיהיו טרעים וכשלים ביריעת כח הצמחים ההם ושימו כל עיקר
בטחונם בהם ויתייאשו מלבקש רחמים מבעל הרחמים אשר בידו נפש כל חי ומטעם זה גנו

גנו ה' מלך הזקיה ספר הפואות ברוי שלא יכשלו בו בני אדם ויהיו לו חכמי ואחר שבארתי לך כל
זה ראוי שתבונן כי אם בעולם הזה נמצא זה מדרך הטבע או כסגולה על אחת כמה וכמה בסוף
הזמן שיתחדש הטבע וישתנ' לטוב לצורך הנכראים כולם ולמעלתם אין צריך לומר למעל' ישראל
ולצדיקי' שבהם שיחדש הקבה' אתענוגי' וסעודו' כשם שיחדש אותם בריאה חדשה בהתעוררות
שפע השכל ומעל' הנבואה' ואם יסבור לב מתחב' להקשות על דברנו זה ויאמר כי דברי רבותי'
ז'ל מוסודים על אדני החכמ' ועל קו השכל וכולם נכוחים למבין והם לא אמרו כל זה לא על דרך
משל וסעודת לויתן אינה גופנית כי אם משל על מעלה שכלית וצדוד החיים : **נשיב**
כי יש לנו להאמין בתחיית המתים אמנה חזקה וישוב הגוף עצם מעצמו ובשר מבשרו
לקבל תענוג גופני ודברי' כפשוטן בסעוד' גופנית עבדיו יאכלו ורשעי' ירעבו עבדיו ישתו ורשעי'
יצמאו : שוב נאמר בהכרח יש עלינו להאמין כי בפשוטן של הדברי' בסעודה גופנית מלבד
המעלה השכלית שהם אמרו בפ' המוכר את הספינה אמ' ר' יוחנן עתיד הקבה' לעשות' לצדיקים
סעודה מבשרו של לויתן שנאמר יכרו עליו חברים ואין כירה אלא סעודה שנא' ויכרה להם כירה
ואין חברים אלא תח' שנאמר היושבת בגנים חברים סקשיבים **והשאר** = אצרי' אותו
ועושים בו סודרה בשוקי ירושלם שנאמ' יחצוהו בין כנענים . וכבר ידעת כי את כל
דברי רבותי' שהולכי' בלשונם אחר לשון התורה וכשם שיש בתורה במאכלי' המותר' והאסורים
את זה תאכל ואין לומר שהוא משל חו' אלא כפשוטו ממש גם כן כשאמרו מבשרו של לויתן יש
לנו לומר בודאי שאינו משל לא כפשוטו ממש וכך אמרו שם עתיד הקבה' לעשות סכה לצדיקים
מעורו של לויתן שנאמר התמלא בסוכות עורו ובצלצל רגים ראשו וכה עושים לו סכה לא זכר
עושיין לו צלצל' **והשאר** = יפרוש הקבה' בחומת ירושל' ויזין מכהיר מסוף העול' ועד
סופו שנאמר והלכו גוים לאורך מכל זה יתבאר בפירוש כי הדברי' כפשוטן בשדו
ממש למאכלן של צדיקי' אשר הטריחו גופותם בתורה ובמצות ועורו ממש להבהיק זיורתם כדי
שיתפרס' מעלת' של ישראל איך עבדו הקבה' והחזיקו במצוותיו ובתורתו וכענין שכתו' ושבתם
וראייתם בין צדיק לרשע בין עובד אהי' לאשר לא עבדו וכתי' הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו עבדי
ישתו ואתם תצמאו וגו' מצורף לזה אמרו בפרק חלק שהקומות יחזרו לעתיד למאתי' אכה הוא
שדרשו שם בפ' המוכר את הספינה ואולך אתכם קוממות שתי קומות של אדם הראשון דברי ר'
צד' יהודה אומר מאה אמה בקומת ההיכל שנאמ' מוהטבו תבנית היכל ומה שאמ' עתיד הקבה'
להביא' בגנים טובות ומרגליות וחוקק בהם עשר ברום עשרים ומחוקקים בשערי ירושלם
והוא בבתו ושעריך לאבני אקדה שנראה מזה שהיו החומו' עשרי' אמה לא יותר לכך הוצרכו
ל' שאין זה בשערי הבתים ואמר' כי מאין יכנסו אותן החומות אלא ודאי בשערי החלונות
אמר' וכבר ידעת כי פרשת אם בחוקתי תלכו הבטחה היא לעתיד כי לא נתקיימה מעולם בשני'
מקדשות לא בראשון ולא בשני' והייעודים שכתוב שבתורה בהבטחותיה אינם על השלמות אלא
לעתיד בהתכפר החטא הקדמוני מה שלא היה בשום זמן מהזמנים וזהו שדרשו רבותינו ז"ל נתן
עליו הקבה' ידו ומעטו והעמידו על אף אמה שנ' אחר וקדם צרתני ותשת עלי כפך אין לתמוה
בהתכפר החט ובבטול הגזירה אם יחזרו הקומות לשיעורן שהרי הקומות לא נתמעטו אלא
בשביל החט שבסיבתו נתקלקל האיר ובזמן ההוא ישתנ' כל מעשה בראשית לטוב וישב האיר
לשלמותו ולזכותו כמו שהיה בזמנו של אדם הראשון קוד' החט ואז יגדלו הקומות ויחזרו לשיעורן
ובל ישראל יתענוגו ויתעלו במלכות שדי ויהיה שפע ההשגה ושיעור התענוג לגוף ולנפש רב כיד
המלך יתברך : ואחר שבארתי לך כל זה

שטעם זאגן אומדן פקדיש בעלמ' הברא פרעזות לבי שאנו מתפללין על הזמן והוא שלמלך
המשיח שהוא עתיד שבראנו כדענו דאיהו והפרחיות שהעולם הזה שאנחנו עומדין בו עכשיו
בנוגע זה אינו נמשך לעצמו שהרי בשחטא אדם הראשון בסבת הנחש וחיבו כבוד העונו הכוונה
זוהי שיקמה האדם עצמו לא ימות לעולם ולא יצא הנברא מן עבודת כווא וזיון שלא נתקיימה
סחשפת אבריא ומחשבת המשטין נתקיימה אם כן על כל פנים בהכרח עתיד העולם בעצמו
שיחזור בסופו לפי שמה היה רצון השם יתברך בתחלתו מפני שאנו מתפללים בו ע"ל איתו זמן
נתקן נוסח הקדוש בלשון אבסכרו שלא יכירו בו מלאכי השדת ויבינו שאם היו מבינים היו
מקנאים בך במעלתנו באותו זמן ומתפללין על איחוד הגאולה ולכך אנו מבקשים רחמי על שם
יהושבתו כי ידעל בסייה ושהא מתגדל בתקדש וזהו שמה רבא ויהיה השם והכסא שלם באותו
עולם שוכרא כדענו בלומד כשישוב לזה שהיה רצונו כבתחילה וישלו ראיות הברחיות על זה
לא שאין הצורך באן למאריך בו אין בונת השעה הזה לא בכי אור הסעודה המתוקנת לצדיקים
הנופלים ושכללות במית הגוף בסעודה השכלית בעול הכא שאחר התחיה שאין שם עורב כלל
נופנית ועל אהנו עולם אמהונן בכרכות מרגלא בפומיה דרב העולם הכא אין בו לא אכילה ולא
שתיה ולא תחנות דאלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיתם וזהו שמה השכינה וזה יורה
שיהיה שם באותו עולם בנוף ובנפש ועל כן אמרו אין בו לא אכילה ולא שתיה שאם לא היו שם
בנוף ובנפש לא היה צריך רב לחדש ולומר אין בו לא אכילה ולא שתיה לכפשות אלא ודאי יהיו
שם בנוף ובנפש ואעפ"י אין בו לא אכילה ולא שתיה שיתבטלו מהם הכוחו הנופני כהתבטלם
ממשה ואלויהו ותתעלה נפשם על גופם בענין שמיצונו במשה וליהוה אמת אמ' שהכלים לכטלת
אין לבטלה בין שמקבלי שבר האמתית התענוג כוחה בשם שטרחו בתור ובמצו בנוף ובנפש
יחה הקבה אינו מקפח שבר כל ביה ורצה שיקבל הגוף שברו ולא יהיה עשוק כמטפטיב א
אעפ"י שהנפש עקר מכל בקום אין בלי הגוף ואין שום משכיל דאי לתמוה אם יש לצדיקי לעתיד
סעודות נופניות ממש יתעדנו כהסגוף ונפש שהרי יש בעהן שבארץ עץ חיים שגורם לאבריים
חיי עולם וכן יש סמים ועשבים אין ספק שיש מהם מחיים ויש מהם ממתים והם מחליאים ובעל
נפלאות יתברך שם בהם הכוחות הלא בטבעם ויש מהם שהכוו שלהם כסגולה וכן כתו בתורה
שם שם לו חק ומשפט ושם ניסוהו ודעת רבותינו ז"ל שהיה עץ מר והקבה המתיק מר במר נס
בתוך נס וכמו שדרשו רבותינו ז"ל ויורהו ה' עץ ד' אלעזר אמר הרדופני היה ויש אומרים עיקרי
תאנה היה מכל מקום מר היה וכן אתה מוצא בלישע דכתיב והמים רעים והארץ משכלת ואמר
להם לישע שימו שם מלח וכתי וירפאו המים רבן שמעון בן גמליאל אומר כמה מופלאים דרכיו
מודכי בשר ודם נתן דבר המחבל בתוך דבר המחבל לעשו נס בתוך נס אעפ"י יכולי אנו לדרוש
עוד שהרי ע' פנים לתורה כי באמרו ושם נסחו ז"ל שם ניסה משה הצמח ההוא ומדרך החכמה
למדו הקבה יתעלה כח הצמח בטבעו או כסגולתו שהוא ממתיק את המים וזהו לשון ויורהו ולא
אמר ויראהו כי הוצרך בזה ללמד ולמדו חכמתו בצמחים שברא שיש בטבעם לחמת ולהחיות
ולהחלי ולרפאת למרר ולהמתיק וזהו לשון חק ומשפט חק הוא הסגולה שאין טעמו נודע ובשפט
הוא הנודע שמשפטו יהיה כך בטבעו וסמך ליה אם שמוע תשמע לקולה אהיך והישה בעיניך
תעשה והאזנת למצותיו ושמת כל חוקיו ונו והזהירו שלא ישימו כונת בכח הצמח ובמחונות
לא שישמרו המצות כי הם עקר ועם שמירת המצות ישמור להם הכביא ולא יביאם לירי מחלה
והוצרך לומר זה לפי שאפשר שיהיו טועים וכשלים ביריעת כח הצמחים ההם ושימו כל עיקר
בטחונם בהם ויתייאשו מלבקש רחמים מבעל הרחמים אשר בידו נפש כל חי ומטעם זה גנו

זנו המלך חזקיה ספר רפואות כדו שלא יכשלו בו בני אדם וחזרו לו חכמי ואחר שבארתי לך כל
זה ראוי שתבונן בו אם בעולם הזה נמצא זה בדרך הטבע או כסגולה על אהת כמה וכמה בסוף
הזמן שיתחדש הטבע וישתנ' לטוב לצורך הנבראים כולם ולמעלתם אין צריך לומר למעל ישראל
ולצדיקי שבהם שיחדש הקבה ואתענוגי וסעודו כשם שיחדש אתם בריאה חדשה בהתעוררות
שפע השכל ומעל הנבואה דאם יסבור לב מתחב' להקשות על דברנו זה ויאמר כי דברי רבותי
ז"ל מיוסדים על אדני החכמ' ועל קו השכל וכולם נכוחים למבין והם לא אמרו כל זה לא על דרך
משל וסעודת לויתן אינה גופנית כי אם משל על מעלה שכלית וצדור החיים : **נשיב**
כי יש לנו להאמין בתחית המתים אמנה חזקה וישוב הגוף עצם מעצמו וכשר מבשרו
לקבל תענוג גופני ודברי כפשוטן בסעוד גופנית עבדיו יאכלו ורשעי ירעבו עבדיו ישתו ורשעי
יצמאו : שוב נאמר בהכרח יש עלינו להאמין כי בפשוטן של דברי בסעודה גופנית מלבד
המעלה השכלית שהם אמרו בפ' המוכר את הספינה אמ' ר' יוחנן עתיד הקבה לעשות לצדיקים
סעודה מבשרו של לויתן שנאמר יכרו עליו חברים ואין כירה אלא סעודה שנא' ויכרה להם כירה
ואין חברים אלא תח' שנאמר היושבת בגנים חברים סקשיבים **והשאר** = אצרי אהו
ועושים בו סחורה בשוקי ירושלם שנא' יחצוהו בין כנענים וכבר ידעת כי את כל
דברי רבותי שהולכו בלשונם אחר לשון התורה וכשם שיש בתורה במאכלי המותרים והאסורים
את זה תאכל ואין לומר שהוא משל חו' אלא כפשוטו ממש גם כן בשאמרו מבשרו של לויתן יש
לנו לומר בודאי שאינו משל לא כפשוטו ממש וכך אמרו שם עתיד הקבה לעשות סכה לצדיקים
מעורו של לויתן שנאמר התמלא בסוכות עורו ובצלצל דגים ראשו זכה עושים לו סכה לא זכר
עושיין לו צלצל **והשאר** = יפרוש הקבה בחומת ירושל' וזין מכהיר מסוף העול ועד
סופו שנאמר והלכו גוים לאורך מכל זה יתבאר בפירוש כי הדברי כפשוטן בשרו
ממש למאכל של צדיקי אשר הטריחו גופותם בתורה ובמצות ועורו ממש להבהיק זיזתם כדו
שיתפרס' מעלת' של ישראל איך עבדו הקבה והחזיקו במצותיו ובתורתו וכענין שכתו ושבתם
וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אהי' לאשר לא עבדו וכתי' הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו עבדי
ישתו ואתם תצמאו וגו' מצורף לזה אמרו בפרק חלק שהקומות יחזרו לעתיד למאתי א"ה הוא
שדרשו שם בפ' המוכר את הספינה ואולך אתכם קוממיות שתי קומות של אדם הראשון דברי ר'
צ"ר יהודה אמר מאה אמה בקומת ההיכל שנאמ' מחוטבו תבנית היכל ומה שאמ' עתיד הקבה
להביא אבנים טובות ומרגליות וחוקק בהם עשר ברום עשרים ומחוקקים בשערי ירושלם
והוא שכתו ושעריך לאבני אקדח שנראה מזה שיהיו החוכו עשרי אמה לא יותר לכך הוצרכו
לומר שאין זה בשערי הבתים ואמרי' כי מאין יבנסו אותן החומות אלא ודאי בשערי החלונות
נאמר וכבר ידעת כי פרשת אם בחוקותי תלכו הבטחה היא לעתיד כי לא נתקיימה מעולם בשני
מקדשות לא בראשון ולא בשני והייעודים שכתוב שבתורה בהבטחותיה אינם על השלמות אלא
לעתיד בהתכפר החטא הקדמוני מה שלא היה בשום זמן מהזמנים וזהו שדרשו רבותינו ז"ל נתן
עליו הקבה ידו ומעטו והעמידו על אף אמה שנ' אהור וקדם צרתני ותשת עלי כפך אין לתמוה
בהתכפר החט ובבטול הגזירה אם יחזרו הקומות לשיעורן שהרי הקומות לא נתמעטו אלא
כשביל החט שבסבתו נתקלקל האויר ובזמן ההוא ישתנ' כל מעשה בראשית לטוב וישוב האויר
לשלמותו ולזכותו כמו שהיה בזמנו של אדם הראשון קוד' החט ואז יגדלו הקומות ויחזרו לשיעורן
ובל ישראל יתענוגו ויתעלו במלכות שדי ויהיה שפע ההשגה ושיעור התענוג לגוף ולנפש רב כיד
המלך יתברך : ואחר שביארתי לך כל זה

אין שם משכיל שיסתפק מעתה בסעודה המתוקמת תגופניו כי נברא מאז לכהנה זו להזי מתן
שכרן של צדיקים לעתיד יתעדנו בסעודות אילו תגופניות בגופם ובנפשם יחידו ומה
שאמרו ועטרתיהן כראשיהן על הארץ הבהיר ואמרו כן שיהיה כחופף עליהם כמו שכתוב
חיה ביום תהא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי ולצפירת תפארה לשאר עמו ודרשו רבותינו ז"ל למי
שמשו עצמו כשירים ואלו הן וראים בני תחית המתים: **ואפשר** שנ' עור ועטרתיהן
בראשיהן דוגמת הכתרים שנתנו לישראל בסני וחם העדיים שזכו ישראל בקבלת
התורה כעניין שכתוב ויתנצלו בני ישראל את עדיים מהר חרב ודרשו רבותינו ז"ל את עדיים זה
את של שם הספורש חגר לחם וכיון שחטאו נסתלקו מהם וזכה בהם משה רבינו עליו השלום הוא
שכתוב מהר חרב ומשה יקח את האהל כלו' משה לקחו כל אותן מעלות ומיני טאורו וזוהו שכתוב
את האהל מלשון כהלו נרו עלי ראשי וכשם ששיעור ערונם כשיעור ערוץ האדם בהם קוד' החטא
כן העטרת שבראשיהן דוגמת הכתרים שבסני קודם החטא ומפני שהנוף כתונת הנפש כגון
שלמה המל' בתחית המתים פשטתי את כתנתי איכבה אלכשנה על ידי שתלכש הנפש באותה
הכתונת אבל אמר אכבה אלכשנה כלום איך אפשר להיות זה בדרך הטבע לא בדרך הנס הגמור
וחפלא העצום שאחזור ואלכשנה אחרי החפשו ואמר זה כמתמיה ולא כמתפק ה' רחצתי את
דגלי ואחר שרחצתי את דגלי איך אפשר שאחזור לאותו טינוף טוב לי לשאר ברקיע מלחזו' שם
אבל זה סכלל חתימה — הלא הוא דבר מלך שלטון שהכטיחונו כך בתורה שתחזור הנפש בנוף
לתחית המתים לקבל שכרה או עונשה כפי מה שיבוא להם מן הדין מהם: **ומר** ביאר העניין
אשלימנו בשער זה לך חפש אחרי ורדפיתו כי תשיגו: ודע והבן כי על הסעודה הזאת השכלית
של תחית המתים אמרו רבותינו ז"ל בפסחים ויעש אברהם משתה גדול — עתיד הקבה לעשות
לצדיקי' סעודה ביום שיגמול חסד לזרעו של יצחק נותנין לו כוס של ברכה לאברהם לברך אמר
להם איני מברך שיצא ממני ישמעאל נותנין לו ליצחק לברך אמר להם איני מברך שיצא ממני
עשו נותנין לו ליעקב לברך אמר להם איני מברך שנשאתי שתי אחיות בחייהן למשה אום' להם
איני מברך שלא זכיתי ליכנס לארץ ירושע אמר איני מברך שלא זכיתי לבנים: לדוד אום' להם
איני מברך ולי נאת לברך את המלך שנ' כוס ישערו' אשא ובשם ה' אקרא והסעוד' הזאת היא לעה'
שאחד התחיי' שהוא מקלס ומברך תחיל' ולפי שאין שם לא אכיל' ולא שתייה לבר כוס שלברכה
הוא משל ובא ללמד על הד' שהוא מקלס תחילה וכן אמרו במסכ' יומא כסא דדוד לעלמא דאתיא
מתן ועשרי' וחד לוגי שנ' כוס ריח בגימ' הכי הו' וזה משל על עניין קלוסיו ומעלו' שהוא מקלס
והנה הוא ראשון לכול' למעלת המלכו' וכבר ביארן רבותי' שהיה ראשון בנע' הוא עולם הנשמות
ממה שאמ' בסנהדרין אמ' הקבה לירבעם חזור בך ואני ואתה נטייל בנן ערן אמר ליה מי בראש
אמ' ליה בן ישי בראש אמ' ליה אס כן לא בענא וכשם שהיה ראש לכל הצדיקי' בנן ערן כך ביאר
בכאן לעולם הבא לאחר התחיה שהוא מקלס ומברך תחילה וכבר אמרו רבותינו ז"ל כי משה
רבינו יהיה משמש עליהם באותה סעודה והעניין הזה תמצא רמזו בתורה באמרו בברכת יעקב
ער כי יבוא שילה כלום' ער כי יבוא משה ורצה לרמזו ביאת הגול' הראשון הקרוב שעל ידו נגאל
ממצרי' ותגול' הרחוק האחרון בכלל שיהיה גם כן בגאולה העתיד' וזהו ער כי יבוא שילה והלשון
משמש לכ' גאול' הראשון הקרוב האחרון הרחוקה: וכן אמרו במדרש על משה רבינו שחורק
קדונוקא לתקוני סעודתא והתורה רמזה העניין בפסוק אס אתם תבאו אל הארץ ואעפ' שריבור
הפרש' בא לשניה' שיאמרו כן לישראל כמו שהזכיר אמור ליה' ממ' יתכן שנ' כי ביון שהריבור בא
למשה ולאחר

משה

כחל

כשאמר להם אס אתם תבואו אל הארץ ויהי משה ואהרן בכללם אס אתם תבואו רמז להם כאן
שלא יכנסו לארץ ואעפ' שמשו ואהרן היו עתה צדיקים גמורי' לא חטאו ומפני כבודן של ישראל
לא זכו ליכנס לארץ ומתו במדבר רצה הקבה לרמזו שגם הצדיקי' גמורי' המנהיגים עתיד' לכות
שם ולא תעלה זכות' שיכנסו לארץ וכלל עוד ברמז הזה כי כשם שמתו משה ואהרן עמה' במדבר
ולא זכו ליכנס לארץ כך הם עתידין שיקומו משה ואהרן עמהן בתחית המתים ויכנסו לארץ והיו
דועים שלהם ככראשונ' ויעציה' ככתחלה ובעילוי ההשגה יותר ויותר ממה שהיו במדבר ותמצא
בשירת הים ז' פסוקי' כנגד ז' חוליות שבשדרה שעתידיים להתחדש בתחית המתים ועל זה
דרשו אז ישיר שר לא נאמ' אלא ישיר מכאן לתחית המתים מן התורה וכן תמצא בנבואת ישעיה
עליו השלום בשיר של עתיד ביום ההוא ישיר השיר הזה בארץ יהודה עד יחיו בתוך ז' פסוקים:
גם כן שלא להרחיק היות הסעוד' תגה עניינ' גופנים כפשוט' שאמ' בפר' ב' עתיד הקבה לעשות
אריסטון לצדיקים לעתיד לבוא מבשרו של לוייתן וכל מי שלא אכל נבלות וטרפות שקצים
ורמשים וזכה ואוכל ממנו ועוד דרשו רבותינו ז"ל לוייתן דג טהור שנאמר ומפלי בשרו דבק
אל הקשקשים הקבועים בו והנה הכוונה בסעודה גופנית הזאת להיותה הכנה לגוף לזכך החומר
ולחדר השכל כדי שישג ידעת הבורא יתברך ויתבונן במושכלו ואז תהיינה הנפש' בהתלקות
הגופות ראיות אל סעודה השכלית שהמלאכים המשרתים עצמם הקרובים לשכינה ניזונים
ממנה כי אז תשיג הנפש האור הבהיר מה שאין כן בכחה להשיגו בעיר שהיא שרויה בחמר
והעניין הזה הוא ששאל משה עה' הראני נא את כבודך ויש בכאן מקום שאלה מה ששאל משה
היה באפשר או בנמנע אס באפשר למה מנעו יתעלה ואמר לו לא תוכל לראות פני: ואם
נמנע מה היה שואל לו משה גדול בנבואה שאלה קמנעת ותשובת הדבר דבור על אפניו
כי משה בקש להשיג בעודו בחומר מה שחשיגו אחרי הפרדו ממנו והטעם לו מפני שהיה בהר מ'
יום ומ' לילה ונתכחש הכשר ונתרלרל חמרו מצד עפריותו בהתגב' עליו האור שבו קרן עור פניו
וחשב שיהיה חמרו כמו שאינו ושלא יעכבנו להשיגו מה שחשיגו אחרי הפריד' והשיבו הקבה כי
לא יראני האדם וחי בחייהן אינם רואים אבל במיתתן רואין זה אחרי הפרד הנפש מן החומר:
ואפשר עוד לפרש במתתן סמוך למיתתן כעניין שדרשו בלא הדברים רבה בפרש' והיה עקב מה
דב טובך אשר צפנת ליראיך — **מעשה** — בר' אבהו שנט' למו' וראה מתן שכרן שעתידי
הקבה ליתן לו לעתיד לבוא וכל טוב שמתוקן להם לצדיקים לעתיד לבוא וביון
שראה כל אותן הנחמות המתוקנות אמר כל אלו למי לאבהו מיד נתאה למות התחיל קורא כח
דב טובך אשר צפנת ליראיך וצריך אתה לדעת כי כשם שישראל זכו על הים לשת' מעלות
מופלאות ועצומ' וזכו בהם בנוף ובנפש האחת שעברו בתוך הגזרים האלה כל שבט
העצום והפלא הגדול בקריעת ים סוף ל'ב גזרים ו'ב שבטי' שעברו בתוך הגזרים האלה כל שבט
ושבט לגזרו' ושלינית שנתעלת' שם נפשם ונתנבאו שם וראתה שפחה מה שלא ראה יחוקל הנביא
כן לעתיד יזכו ישראל לכ' המעלות בנוף ובנפש סעודה גופנית מן המאכלים הדקין והזכין שהם
זכין כרי שתזכה לסעודה שכלית בהתבודד הנפש ברוח הקדש שהרי כל ישראל יעלו למעלת
הנבואה וכעניין שכתוב ביום

3

כיום שהוא אשפוך את רוחי על כל כשר ונבא בניכם ובנותיכם וכתוב והיה הנכשל בהם ביום
ההוא כרוד ובית חוד בלמים כמלאך ה' לפניהם וזה יהיה בזמן תגאולה אחרי הפסק המלחמה
והיות ישראל על ארמם

והגני מרחיב לך עניין ביאר התענוג שהוא שיהיה כשיעור תענוג
שהתענוג אדם הראשון בן ערן טרם החטא בשכר ידעת כי היתה עמידתו שם בתענוג גדול
ועצום מאד הרוב לתענוג הנפש ומעוט בתענוג הגוף בהשקט והנחה וקורת רוח שאין כמוה
בחיות שכלי אצל נפש וגופו הסכמ' אחת בהשגת בורא לכך מנע ממנו עץ הדע' הגורם להמשך
אחר התאווה ולא נמנע ממנו תחילה עץ החיים הגורם לחיות עדי עד : אבל כשחטא ואכל מעץ
הדעת האכילה גרמה לו שימשך אחר התאוות ושישתדל בצרכי הגוף יותר מצרכי הנפש
אשר אנחנו עושים פה היום ולכך נעכש שיתקצרו ימיו ותשלוט עליו מיתה אבל קודם חטאו
היה מתענוג בן ומשתעשע כרצונו וזהו שכתוב ויניחחו בן ערן לעבדה ולשמרה כי הניחו בן
שהיה עובד הגן וישרד ארמנו ויהיה זורע לו שם כל מיני תבוא' ונוטע שם כל מיני פירות והיתה
פרנסתו מעצי הגן והיו משתיו מנחלי ערן והיו מלבושיו ענני כבוד וחוסן יקר עד שהיו מקנאים
בו מלאכי השרת במעלתו ועלה העניין למה שירעת ואל המעלה הזאת ואל שיעור התענוג הזו
עתידיים בני תחיית המתים שיתענוגו יחד בגוף ונפש ויהיה הרוב בתענוג הנפש והמיעוט בתענוג
הגוף כאדם הראשון קודם שחטא ולכך יתחייב שיחיו בני תחיית המתים חיים ארוכים חיים
נצחיים כי אז יחזור העולם לשלמותו כשהיה זלרצון בורא יתברך : ואם תחשוב ויקחך לכך
לומר מה צורך תחיית המתים כי ביון שהגשמות ברקיע עם מלאך ה' צבאות והם צדיקים ראויים
שיפליא להם הקב"ה לעשות בהם שיחיו אחר מיתתן הלא טוב להם שישארו שם במקום הנכבד
ובמעונם הטוהר כחיכלהעליון ברקיע יותר מחזרתן בגוף לשכון כבתי חומר ואפילו בדירות
המכוהקות של אבני אקדח וכמו שהזכרנו למעלה : הנה אשכילך ואורך
בתשובת דבר זה כי בהסתלק האדם מן העולם הזה
הבא עולם הנשמות שהוא סמוך לפרידתם מזה והוא הנקרא כבוד ה' משם מעולם הנשמות
תתעלה הנשמה להתעדרן בצרור החיים הנקרא עולם החיים ונקרא נצח והוא עניין שכתוב
תודיעני אורח חיים שובע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח : ואם היא ראוייה לעמוד
לעולם עופרת שם בלא הפסק והוא שאמר חכמים זל כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו
הפסק : וכאשר איננה ראוייה לעמוד שם לעולם והיתה ראוייה לקבל שכרה בעולם עם הגוף
בעולם הגופות וכזה אמר הכתוב ורבים מישי ארמת עפר יקיצו : לא אמר כל ישרי עפר יקיצו
אלא מישי ארמת והם אותם שאינם זוכים להאריך ימים בצרור החיים וחוזרים לתחיית המתים
ישם נוטלים שכרן ומתבוננים בהשגת ה' יתעלה ומורכבים בעילוי ההשגה ויריעה עד שראויים
לחזור שם ואחר שחוזרים שם מתעלים אל העולם והוא שכתוב ינהגנו עלמות : ועריך שתבין
מאמר שאמר רבו זל צדיקי' שעתידי הקב"ה להחיות שוב אינם חוזרין לעפרן שנאמר והיה כל
הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו מה קדוש לעולם קיים אף צדיקים לעולם
קיימים כך דרשו בסנהדרין ובמקום אחר דרשו מתים שעתידי הקב"ה להחיות

312

שוב אינן חוזרין לעפרם אלא יהיו קיימים לעולם ומתעוררים בסוף וזהו ביאר העניין וסוד

המאמר שהרי נזירת כי עפר אתה ואל עפר תשוב לא היה אלא מפני החט הקדמוני וכיון שהחט
נסתלק ובלע המות לנצח וישוב היס לפנות בוקר לאיתנו ולתקפו של עול' והכל מעשה ידיו ית'
שאינ מי שיחטיא המקטרג חלף הלך לו על כן אינם חוזרים לעפר לעול' כי כיון שהחטא מסולק
ובטל הרי הגזרה בטלה לכך אין חוזרין לעפר ואעפ' שאין חוזרין לעפרן אין לך לסבור שיעמדו
קיימי הגופי' בבשר ודם ממש בגירין ועצמות כמו שאנו עכשיו לא שיוכו כלם למעלת הלקיחה
וההתחפכות אבל לעפרן לא ישובו לעולם כך צריך להבין למי שדעתו צלולה ולא אינהו פת בג
תאותו ויין משתיו לא יתפתה אחר דברים שפתאי נפתים בהם ומשוקעי' ביון מצולת הסכלות
ות' כי מעלת הנשמו' בעולם הנשמו' בסמוך וכן לעולם ה' שהוא אחר התחייה והיא תקות כל
היה אין להעריך אותו ולדמותו לעולם הזה ולא לציירו בלב לפי שצידו אין מכיל בלב כל חכם
רב שיוכל לצייר עניינו ואיכותו היאך הוא והיאך הגשמות מתעוררות וטעם הדבר בסבת היותנו
שקיעי' בעולם הגופניים העבים והגסי' בתכלית העובי והגסות והעול' העליון הוא תכלי' העילוי
והזכות והנה הם שני הפכים מן הנמנע לחשוב בדבר אל הפכו וכשם שהדג אל המים שם הויתו
וחיותו אי אפשר לו שיחשוב על יסוד האש שהוא הפכו בן שני העולמות האלה הם שני הפכים
נבער כל אדם מרעת איכות העולם ההוא בעולם הזה וכל החכמים המחוכמים פתאים בו :
וכבר ידעת מה שאמרו רבותינו זל כי אפילו הנביאים לא נתנבאו עליו מרוב העלמתו
והוא שאמרו כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה
לאהים וזולתך אמנם על הכלל אנו יודעים בבירור מדרך השכל ומדרך התורה שהיא
מחכימת פתי כשם שהגוף נהנה ומתעדרן בסעודה עריכה ומעוררת כפי שיעור
העידון הגופני : כן הנפש תהנה ותתעדרן בעולם העליון ההוא : אמנם באין שיעור לפי שהגופני'
בעלי שיעור ומרה : והעליונים אין להם שיעור ומרה ומעלתם גדולה לאין חקר
בעידונים עצומים לאין שיעור : ואעפ' שהכח הגופני דל הוא ואין ידו משגת
לצייר בלב מציאת העליוני ועידונים שאין לו שיעור אין כח העליונים ושלמותם מתבטלת בכך
כשאין הפשוטי' מורכבי' החומר משיגי' אותו כשם שאין חכמת החכם וחכמתו מתבטל' כשאין
השכל והבהמ' מדמי' אותם ומשיגה והעניין הזה הבטיחו הקב"ה לאברה' אבינו בכרי' בין הבהמ' כשאמר לו וספור הככבים אם תוכל לספור אותם ואמר לו כה יהיה זרעך כלומר כשם שהככבים
מדרגות יש כוכב שארו גדול מחבירו ויש לכטה ממנו וכן עתידיים שהיה זרעך ממדרגות כ
כביאר התורה והחכמה זה גדול מזה וזה למעלה מזה וכן ביאר העולם הבא מדרגה אחר מדרגה
מסדרנו' הצדיקים זה למעלה מזה יש זוכים באספקלרי' המאירה ויש זוכים באספקלרי' שאינה
מאירה יש דעילי' כבר ויש דעילי' בלא בר כלום בלא רשות ודרשו רבותינו זל במסכת
סכה תמני סרי אלפי דרי הו' קמי קרשא בריך הוא שנאמר סביב שמנה עשר אלף
ופירש רבינו שלמה זל שם שמנה עשר אלף צדיקים מקיפין את השכינה
פיר' לפי שמקיפין בד' דוחות העולם ואם כן יש לכל רוח ורוח ארבעת לפי'
ותק' צדיקים וזהו סביב שמנה עשר אלף

וזהו טעם שאמרו בפרק קמא דע"ז ועובר ב"ח אלה . והבן זה כי אין צורך להאריך
ולתדריך ביאור יותר : ויש צדיקי עור למעלה מכולם שמסתכלי באספקלריא המאירה ונכנסין
בלא רשות ועליהם אמר ר' שמעון בן יוחאי ראיתי בני עליה וחם פועטים : כי הצדיקים הנכנסין
ברשות למעט חס ל' בכל דוד ודוד וזהו שכתוב אשרי כל חובי לו : אבל אילו הנקראים בני
עליה הם פועטים הנכנסים בלא רשות : האור העליון שהזכרתי לעיל נקרא
מעשה בראשית ועליו אמר הנביא והיה
יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור . ביאור הכתוב והיה יום אחד מילת והיה השם המיוחד
כאותיותיו וכן כתיב ה' אורי וישעני יום אחד האור הנז' בפרש' : יודע לה' יודע לעצמו . וכן דרשו
רבתינו ז"ל גנוז לעצמו הכדילו לעצמו : לא יום ולא לילה כלומר יגיע זמן שישמש היום ההוא
לצדיקים ולא יחיה לזמן נוהג יום ולילה כמו עכשיו שהוא מתנהג באור וחושך . אלא לעת ערב
יהיה אור גדול וערב זה סוף אף השישי שהוא ערב שבת כמו יום השישי . והאור הזה הוא שזכה
בו משה בנקרת הצור בה זכה באספקלריא המאירה שמתוכה התנבא שזה הוא חכמה כח חכמה
וזכה בקרון עור פניו שהיו בפני חמה . ובפרוש אמרו נוכלת אור שלמעלה נגלגל החמה כי אורה
שלמעלה היא מעלת נבואתו על משה ונגלגל חמה שהוא הנוכלת הוא קרון עור פניו וזהו שכתוב
קרנים מידו לו ושם חביון עונו כי קרון עור פניו היה מידו של הקבה' לו לכמה והקירון הזה הוא
הפירות שהיו לו בעולם הזה מלבד הקרן הקיימת לו לעולם הבא והוא מעלת האור העליון אם כן
מלת קרנים כוללת הפירות והקרן וכל זה מתוך הלוחות היה לו : וזהו הרמז מידו לו ושם חביון
עונו . ואמרו במדרש והנה קרן עור פניו כל תהוד שנטל משה לא היה אלא פירות של מתן שכרו
אבל הקרן קיימת לו לעולם הבא . שנאמר קרנים מידו לו . ואמרו עור ושמתך בנקרת הצור
שם זכה משה לקרן עור פניו וכן הכתוב אפר קרנים מידו לו ושם חביון עונו ה' עוז לעמו
יתן ה' יברך עמו ישראל בשלום . אמן ואמן סלה :

הנה נשלם הספר : מיוסד על אדני פז ונותן אמרי שפר .

בהם המשכיל בחכמה יבן . בעת האוכל יתקדש ומחשבתו תתלבן . בהם על שלחנו והוא ישא
אור הוד שלחנו כולו אומר כבוד . בהם יטהר כולו הפך לבן ויבוא במכחן : ונשא בם את
חשלתן . בהם יחזיק האיש הירא . ושלחנו זה השלחן אשר לפני ה' יקרא . גדול שלחנו משלחן
של מלכים . בין העומדים יתנו לו מהלכים . יחזה פני דוד בשושנים רועה : יזכה לפתורא
דתלת ברעי : יזכה לסעודות גופניות ושכליות . יזכה להמנות מבני עליות . וברוך השם אשר
זכה את עבדו להשלימו : וחסדו טרם היותו קדמו . הוא יזכהו לראות מתורהו נפלאות וההיכל
על יסודו : ומקום ארון ולוחות . וארון וכנורה והשלחן והמזבחות : בגידותיו וחטאיו יכפר
ויסלח . וכידו חפץ ה' יצלח . בין חסידיו יתנשא וירום : ירשה ים ודרים : ברוב חסדיו יפרה יחידתי
מיד שאל כי יקחהו בעצתו כימי חלוד יר-כיברה ינחהו בכעיסותו שכליות נעחיות : אל שדי
יעטררו בצרוד החיים וישכחו ינהגו : ובנתיב חכמה יצפנרו . בעניין שנ' כי זה אלהי אלהינו
עולם ועד הוא יתגנו עלמות .

נשלם ספר שלחן של ארבע להרמב"ן ז"ל תהלה לא שפתי תבע .

מספר ספר שלחן של ארבע להרמב"ן ז"ל תהלה לא שפתי תבע .

MAGYAR TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
BIBLIOTHECA ACADEMIAE
SCIENTIARUM HUNGARICAE,
BUDAPEST, KELETI KÖNYVTÁR
BIBLIOTHECA ORIENTALIS
COLL. KAUFMANN, B

WEISZ Miksa

Néhai dr. Kaufmann Dávid tanár könyvtárának héber
kéziratai és könyvei. Összeáll. és ismerteti --.
Budapest, 1906. Alkalay ny. Pozsony. 199,80 p. 23 cm.

814

FINIIS

VEGE